

VARKKARIT – Tutkimus Munkkiniemen seurakunnan varhaisnuorisotyön kehittämiseksi

Vilhelmiina Myllynen

Opinnäytetyö, syksy 2009

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä,

Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) +

kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Myllönen, Vilhelmiina. Varkkarit - tutkimus Munkkiniemen seurakunnan varhaisnuorisotyön kehittämiseksi. Järvenpää, syksy 2009, 62 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Järvenpää Sosiaalian koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, minkälaista varhaisnuorisotyötä Munkkiniemen seurakunnan alueella kaivataan.

Aineisto kerättiin kyselylomakkeilla Munkkiniemen ala-asteen oppilailta ja heidän vanhemmiltaan. Aineisto analysoitiin Webropol-ohjelman avulla sekä tutkimalla kyselyn avointen kysymysten vastauksia.

Tutkimuksessa keskityttiin lasten kyselyn analysointiin, koska vanhempien vastausprosentti jäi niin alhaiseksi, ettei sen perusteella saatu mitään yleistettävää tietoa,

Tutkimuksen mukaan Munkkiniemen ala-asteen oppilaat olivat aktiivisia ja harrastavia lapsia. Useimmilla heistä oli niin paljon harrastuksia, ettei aika riitä enää uusiin harrastuksiin.

Johtopäätöksenä tutkimuksesta suositellaan, että Munkkiniemen seurakunta järjestäisi kerhotoimintaa Munkkiniemen ala-asteella iltapäivisin kaikille alakouluikäisille ja mahdollisesti yläkouluikäisille suunnattuja teematapahtumia.

Asiasanat: kirkon varhaisnuorisotyö, kehittäminen, Varkkari-Vintti, kyselytutkimus, Munkkiniemen seurakunta

ABSTRACT

Myllynen, Vilhelmiina

Varkkarit - The development of pre-teen work in Munkkiniemi parish. 62 p., 2 appendices, Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2009

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to clarify, what kind of pre-teen work is needed in Munkkiniemi parish area.

The data was collected through questionnaires from the pupils of Munkkiniemi primary school and from their parents. The data was dealt with Webropol-programme and by analyzing the open answers.

I focused on the analysis of the answers given by the pupils, because so few of the parents had answered.

The main result of this study was that the pupils of the Munkkiniemi school are very active and they have many hobbies. Many of them have so many hobbies that they do not have spare time for new ones.

My conclusion is that the Munkkiniemi parish should arrange afternoon activities at Munkkiniemi school and also theme days for the teenagers.

Keywords: church pre-teen work, development, Varkkari-Vintti activity, questionnaire, survey, Munkkiniemi parish

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KOULUIKÄINEN LAPSI	7
2.1 Kouluikäisen psyykkinen kehitys	7
2.2 Kouluikäisen kasvu	8
2.2.1 Koulun aloitus	8
2.2.2 Kouluiän välivaihe	9
2.2.3 Varhaismurrosikä	11
2.3 Varhaisnuoren uskonnollinen kehitys	12
3 KIRKON VARHAISNUORISOTYÖ SUOMESSA	15
3.1 Varhaisnuorisotyö osana nuorisotyötä	16
3.2 Kerhotoiminta	16
3.3 Iltapäiväkerhotoiminta	21
3.3.1 Iltapäivätoiminnan koordinaattori	23
3.3.2 Ammattitaitoinen henkilöstö	24
3.3.3 Iltapäiväkerhon uskontokasvatus	25
4 VARHAISNUORISOTYÖ MUNKKINIEMEN SEURAKUNNASSA	27
4.1 Helsingin Munkkiniemen seurakunta	27
4.2 Varhaisnuorisotyö Munkkiniemen seurakunnassa tänään	28
4.3 Seurakunta ja koulu	29
4.4 Munkkiniemen seurakunnan ja Munkkiniemen ala-asteen yhteistyö	34
5 TUTKIMUKSEN KULKU	36
5.1 Tutkimuksen aiheen määrittely ja rajaus	36
5.2 Tutkimuksen tavoitteet	36
5.3 Aiemmat tutkimukset	37
5.4 Kysely varhaisnuorille ja heidän vanhemmilleen	39
5.5 Aineiston kerääminen	40
5.5.1 Kyselylomakkeen tekeminen	40
5.5.2 Kyselyn toteutus	41
6 TUTKIMUSTULOKSET	44
6.1 Oppilaiden kysely	44
6.2 Vanhempien kysely	49

7 TULOSTEN ANALYYSI JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	51
7.1 Johtopäätöksiä	51
7.2 Pohdintaa	53
LÄHTEET.....	54
LIITTEET	56
LIITE 1: Kyselylomake oppilaille	
LIITE 2: Kyselylomake vanhemmille	

1 JOHDANTO

Tutkimuksena on selvittää Munkkiniemen seurakunnan varhaisnuorisotyön kerhotoimintaa ja sen tarpeellisuutta. Suoritin seurakuntaharjoitteluni lokajoulukuussa 2006 Munkkiniemen seurakunnan nuorisotyössä Hertta Saarisen ohjauksessa. Harjoittelun aikana syntyi ajatus seurakunnan Varkkari-Vintti-toimintaan liittyvästä opinnäytetyöstä. Myöhemmin ajatus tarkentui kyselytutkimukseksi, jossa seurakunnan alueen alakouluikäisiltä ja heidän vanhemmiltaan selvitetään varhaisnuorten kerhotoiminnan tarvetta ja siihen liittyviä toiveita ja odotuksia, joten jatkossa varhaisnuorilla tarkoitetaan 7–12-vuotiaita lapsia.

Opinnäytetyön aiheen valinta oli helppoa, kun aihe oli minulle läheinen ja liittyi sitten myös osana harjoitteluuni. Opinnäytetyön käytännön toteutus ei ollut tarkoitus olla niin aikaisessa vaiheessa, mutta se tuli niin ikään vahingossa eteeni silloin. Opiskelen sosionomiksi ja kirkon nuorisotyönohjaajaksi, joten halusin tehdä opinnäytetyöni seurakunnan nuorisotyöstä.

2 KOULUIKÄINEN LAPSI

2.1 Kouluikäisen psyykkinen kehitys

Ihmisen psyykkinen kehitys alkaa jo munasolusta ja jatkuu koko yksilön elämän ajan. Ihminen oppii säätelemään omaa käyttäytymistään erilaisilla keinoilla eli hänen psyykkinen toiminnanohjauksensa kehittyy. Tästä käytetään nimitystä psyykkinen kehitys. (Eronen, Kanninen, Katainen, Kauppinen, Lähdesmäki, Oksala & Penttilä 2001, 11.)

Varhaisnuori osaa jo perustella tekojaan tunteillaan ja persoonallisuudellaan. Hän käyttää itseään kuvaillessa erilaisia luonteenpiirteitä ja on huomannut, että hänelläkin on elämässään monia erilaisia rooleja samanaikaisesti riippuen siitä, onko hän kotona, koulussa vai harrastusryhmässä. (Eronen ym. 2001, 105.)

Kasvaessaan varhaisnuori oppii koko ajan käyttäytymään paremmin eri tilanteissa. Tähän vaikuttaa kokemusmaailman lisääntyminen ja psyykkisen itsesäätelyn kehittyminen. Tällöin lapsi pystyy keskittymään ja työskentelemään yhtäjaksoisesti pidempiä aikoja, koska oman käyttäytymisen kontrollointi ei ole enää niin vaikeaa. Lapsi pystyy arvioimaan myös osaako hän tehdä tehtäviä. (Eronen, Kanninen, Katainen, Kauppinen, Lähdesmäki, Oksala, Penttilä 2001, 106.)

Kouluiän tärkeimpiä kehitystehtäviä on toiminnallisuuden ja ahkeruuden kehitys. Lapsi haluaa kehittää niitä kykyjä ja taitoja, joita hänelle tärkeät ihmiset arvostavat. Tämä korostuu koulussa, koska siellä odotetaan enemmän opetussuunnitelman mukaisia tuloksia kuin pelkkää yrittystä. Tällä on vaikutusta lapsen minäkehitykseen. Se, miten ympäristö suhtautuu lapseen, vaikuttaa siihen, kokeeko lapsi itsensä toimeliaaksi vai kärsiikö hän alemmuuden tunteesta. (Eronen ym. 2001, 106.)

Palautteen laadulla on suuri merkitys. Olisi tärkeä palkita lapsen onnistuminen eikä ajatella sen johtuvan vain ahkeruudesta. Haitallista on, jos epäonnistumisia arvostellaan ja niiden katsotaan johtuvan vain kykyjen puutteesta. Näin

vaikutetaan siihen, millainen toimija hänestä kasvaa. Kehuminen ja kannustaminen saavat lapsen uskomaan omiin kykyihinsä. (Eronen ym. 2001, 106, 108.)

2.2 Kouluikäisen kasvu

2.2.1 Koulun aloitus

Varhaisnuoren kehityskausi 7–12 vuoden iässä on jaettu kolmeen eri kasvuvaiheeseen: koulun alku, tyyntä myrskyn edellä ja murrosiän kynnyksellä. Ikäryhmissä voi olla suuria yksilöllisiä eroja. Koulun aloittavat lapset ovat taidoiltaan, kehitykseltään ja taustaltaan hyvin erilaisia. Sekä hieno- että karkeamotoriset taidot ovat varsin erilaisia riippuen siitä, onko lapsi ollut ohjatussa toiminnassa ennen kouluikää. Suurin osa ikäluokasta odottaa innokkaana koulun alkamista ja heidän kehitysvaiheensa on otollinen koulun tarjoamiin uusiin haasteisiin. Koulun alkuun liittyy usein uhmakkuutta ja tunnemyrskyjä, onhan lapsen elämään tullut uusia vaatimuksia ja haasteita. Lisäksi hän kasvaa fyysisesti eikä oikein aina pysty hallitsemaan omaa kehoaan, mikä saattaa ilmetä yllättävänä kömpelytenä. (Jarasto, Sinervo 2000, 28-29.)

Ekaluokkalainen on mieleltään hyvin herkkä ja saattaa jännittää epäonnistumisiaan. Jännitys voi näkyä kynsien puremisena, änkytyksenä tai erilaisina pakkoliikkeinä. Onneksi kuitenkin positiivinen palaute saa lapsen unohtamaan huonot hetket. (Jarasto, Sinervo 2000, 30.)

Nukkuminen on tärkeää tämän ikäiselle lapselle. Elinpiirin laajennettua painajaisia saattaa olla herkemmin. Lapsi käsittelee uusia asioita alitajuisesti. (Jarasto, Sinervo 2000, 30.)

Tässä iässä lapsi on kiinnostunut askartelusta, piirtämisestä, rakennussarjoista, peleistä ja kaikesta uudesta, mutta hän myös kyllästyy nopeasti ja saattaa osoittaa sen hyvin voimakkaasti. (Jarasto, Sinervo 2000, 31.)

Uhmakkuus liittyy lapsen itsenäistymiseen. Itsenäistyvä lapsi on välillä iso ja itsenäinen, välillä pieni ja avuton. Hän kaipaa hyväksyntää, rakkautta, hellyyttä,

aikuisen tukea ja rohkaisua selvitäkseen kehitysvaiheesta toiseen. Kavereiden kanssa syntyä välillä riitoja, koska tämän ikäinen lapsi suhtautuu muihin kriittisesti ja liioittelee asioita. Riidat jäävät yleensä lyhyiksi ja ystävyys jatkuu. Kriittisyys kohdistuu myös aikuisiin, kun lapsi huomaa, etteivät aikuiset tiedä ja osaa kaikkea. (Jarasto, Sinervo 2000, 32, 33.)

Lapsen henkisellä itserakkaudella tarkoitetaan, että hän uskoo olevansa oikeassa useimmissa asioissa ja kaiken keskipiste. Hän on ikäkauteensa kuuluvasti minäkeskeinen eikä häneltä voi vaatia epäitsekkyyttä. Tämän takia vanhempien perustelut ja väitteet kaikuivat kuin kuuroille korville. Lapset pitävät itsenäistä lapsihahmoista, sellaisista kuten Peppi Pitkätossu ja Vaahteramäen Eemeli ovat. Hän saattaa itsekin käyttäytyä samaan tapaan nenäkkäästi vanhempia kohtaan ja rikkoa sääntöjä, vaikka tietääkin tarkkaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsi arvottaa aikuisen enemmän vallan kuin älyn suhteen. Hän kokeilee rajojaan ja yrittää löytää porsaansa reiän aikuisen tekemiin sääntöihin. Lapsi tottelee pääsääntöisesti pelätessään rangaistusta. Se ei kuitenkaan auta lasta sisäistämään sääntöjä. Lapsi noudattaakin tunnollisemmin sääntöjä, jos hän on ollut niitä laatimassa. (Jarasto, Sinervo 2000, 33-35.)

Animismi eli kaiken elottoman sieluttaminen vähenee, mutta se säilyy mielessä vielä aikuisellakin. Lapsi on vielä taipuvainen taianomaisuuteen, mutta kaiken elottoman sieluttaminen, eli animismi, on jo vähentynyt. Hän kuvittelee voivansa muuttaa maailmaa omilla ajatuksillaan. Hän syyllistää helposti tämän takia itsensä. (Jarasto, Sinervo 2000, 35-38.)

Kouluun mennessään lapsesta on tullut realistisempi ja hänen minänsä rajat ovat selkiytyneet. Hän ymmärtää jo, etteivät kaikki ajattele samalla tavalla kuin hän, ja hänestä tulee sosiaalisesti taitavampi, hän osaa jakaa ja antaa. (Jarasto, Sinervo 2000, 39.)

2.2.2 Kouluiän välivaihe

Niin sanotut onnelliset vuodet ikävuosina 8-10 edeltävät murrosikää. Tämän vaiheen tasapainoisuus antaa lapselle ja aikuiselle hengähdystauon. Koulun aloittamiseen liittyvät tunnekuohut ovat ohitse, useimmat lastentaudit on sairas-

tettu ja elämä on kaiken puolin helpompaa. Motoriset taidot ja keskittymiskyky ovat kehittyneet ja lapsissa alkaa näkyä sukupuoleen liittyviä eroja käyttäytymisessä. Lapsi on toisaalta hyvin aktiivinen, mutta myös herkkä ja kyky empatiaan kehittyy (Jarasto, Sinervo 2000, 38–40.)

Tytöillä on tyttöjen juttuja: paras ystävä, höpöttäminen salaisuudet. Tytöille kehittyy aikaisemmin kyky kuunnella toisia. Keräilyharrastus kuuluu tähän ikäkautteen. Sen avulla tutustutaan kavereihin ja opitaan sosiaalisia taitoja vaihtokaupan lisäksi. (Jarasto, Sinervo 2000, 40.)

Tämän ikäinen lapsi itsenäistyy ja haluaa luoda oman alueensa, mikä näkyy usein esimerkiksi oman huoneen epäjärjestyksenä. Olisi kuitenkin tärkeää totuttaa lapsi kotitöiden jakamiseen. (Jarasto, Sinervo 2000, 41–42.)

Innostuessaan jostakin kohde ja sen pohdinta saattaa viedä kohtuuttomasti huomiota. Kohteena voi olla kirjat, historia, avaruus jne. (Jarasto, Sinervo 2000, 42–43.)

Aikuisten on nyt tärkeää keskustella lapsen kanssa ja kuunnella häntä. Näin yhteys lapseen säilyy myöhemminkin. Tosi asiassa tästä vuorovaikutuksesta hyötyvät molemmat osapuolet. Pikkuhiljaa aikuinen jää lapsen elämässä kavereiden varjoon. Kavereiden ja heidän hyväksynnän kautta lapsi oppii tuntemaan myös itseään. Tässä vaiheessa lapsen ystäväpiiri alkaa vaikuttaa hänen mielipiteisiinsä ja valintoihinsa eikä vanhempien mielipiteellä ole enää sellaista painoa kuin ennen. (Jarasto, Sinervo 2000, 43–44.)

Vanhempien on muistettava, että lapsi on todella vielä lapsi. Hän on varsin avuton ja tarvitsee tukea. Tässä vaiheessa hän oppii aikuisilta asenteita ja arvoja ja hänen kielellinen kehityksensä jatkuu edelleen. Lapsella olisi hyvä olla muitakin hyviä aikuisia elämässään kuin omat (Jarasto, Sinervo 2000, 44–45.)

Alakouluikäinen on täynnä energiaa. Se on osattava suunnata mielekkääseen suuntaan. Toivottavasti lapsi huomaa, että elämä on suuri seikkailu. Hän tutkii ja kokeilee rohkeasti, joskus jopa uhkarohkeasti. Järki ja kyvyt eivät kulje saahtia. Tekeväälle sattuu. Hänen on jo helpompi ymmärtää toisen ajatuksia ja huumorintajukin kehittyy. Lapsi ymmärtää ironiaa. Ajattelu ei ole enää konkreet-

tista vaan kehittyneempää. Käsitteiden, karttojen ja erilaisten yhteyksien oppiminen on mahdollista. (Jarasto, Sinervo 2000, 45–46.)

2.2.3 Varhaismurrosikä

Varhaismurrosikä alkaa tytöillä keskimäärin 9-12-vuotiaana ja pojilla vuotta tai kahta myöhemmin. Murrosiän alku on aikaistunut vuosien varrella. (Jarasto, Sinervo 2000, 47.)

Murrosikä aiheuttaa epätietoutta ja huolta niin lapsissa kuin vanhemmissakin. Murrosikä on välttämätön kehitysvaihe, jolla on yhteiskunnassamme kielteinen leima. Se on kuitenkin hyvin yksilöllinen ja luonnollinen osa ihmisen elämää. Monissa muissa kulttuureissa on hyväksyttäviä siirtymäriittejä, meillä tällaisena voi pitää ainoastaan rippikoulua. Murrosikä voi olla myös onnellista kasvun aikaa eikä sillä nykykäsityksen mukaan ole yhteyttä elämän myöhempisiin kriiseihin. (Jarasto, Sinervo 2000, 48–49.)

Tähän ikäkauteen liittyy lisääntyneet velvollisuudet niin koulussa kuin kotona. Nuoren reviiri laajenee. Liitto vanhempien kanssa väljenee ja lapsi onkin osa kaveriryhmäänsä. Vapaa-ajalla nuoret viihtyvät ryhmänä, ja olisikin hienoa, jos he voisivat kokoontua aina jonkun kotona, jolloin yhteys säilyy ja turvallisuus on taattu. Lapset haluavat kuitenkin myös puolueettomalle maaperälle, esimerkiksi leireille, ilman vanhempien valvontaa. Kuitenkin vanhempien vastuu ja tuki ovat edelleen tärkeitä nuoren kehitykselle. (Jarasto, Sinervo 2000, 49–50.)

Itsenäistymiseen kuuluu vanhempien asettamien sääntöjen kyseenalaistaminen. Lapsi pyrkii löytämään oman itsensä kavereiden tukemana. Hänelle on tärkeää myös varmistua siitä, että vanhemmat rakastavat häntä hänen teoistaan huolimatta. Vanhempia auttaa rajojen asettajan roolissa huumori. (Jarasto, Sinervo 2000, 51.)

Keskustelun jatkuminen lapsen ja vanhempien välillä on tärkeää, vaikka vaikuttaisikin siltä, ettei aikuisen mielipiteillä ole lapselle merkitystä. Sekä vanhemmat että kaverit ovat välttämättömiä lapsen kehitykselle. Lapsesta on tullut taitava

väittelijä ja hän käyttää mielellään syy- ja seuraussuhteita. Lapsi iloitsee vanhempien osoittamasta luottamuksesta, mutta rajat tuovat edelleen turvallisuutta. (Jarasto, Sinervo 2000, 52.)

Varhaismurrosiässä lapsen kasvu kiihtyy. Keho muuttuu niin nopeasti, että lapsi ei ehdi mukana ajatuksineen. Lisäksi yksilölliset erot murrosiän alkamisessa lisäävät hämmennystä. Kaveripiirissä joku saattaa olla jo naisen tai miehen näköinen, kun toiset ovat vielä ihan lapsia. Kasvuun liittyy myös hermostuneen tuntuista liikehdintää, koska koordinaatio ja keskittyminen ovat vaikeita uusissa mittasuhteissa. Ulkonäkö on lapselle tärkeää ja hän huomaa pienimmätkin muutokset omassa ulkoisessa olemuksessaan. Samoin lapsi muistaa tarkasti toisten lausumat huomautukset omasta ulkonäöstään. Hänelle olisi tärkeää olla samanlainen kuin muut ja hän saattaa kokea itsensä helposti erilaiseksi yksilöllisen kehityksensä takia ja pyrkiä peittämään sitä. Tämä kaikki vaikuttaa lapsen minäkuvaan ja itsetuntoon. (Jarasto, Sinervo 2000, 53–54.)

Varhaismurrosikäinen lapsi on pian murrosikäinen. Uuteen kehitysvaiheeseen siirtyminen saattaa mullistaa lapsen maailman ja esimerkiksi vanhat kiinnostuksen kohteet muuttuvat tylsiksi. Lapsella ei ole kuitenkaan vielä mitään uutta vanhan tilalle ja entinen aktiivinen harrastaja saattaa tässä vaiheessa muuttua passiiviseksi sohvaperunaksi. Vanhemmista tämä vaihe voi tuntua taantumiselta takaisin pikkulapsivaiheeseen. Tämäkin kuuluu kehitykseen ja nyt lapsi tarvitsee aikaa oman maailmankuvansa rakentamiselle. Ajattelun kehittyminen abstraktimmaksi eli käsitteellisemmäksi mahdollistaa asioiden pohtimisen ja haaveilun. Nyt hänellä on uusia taitoja selvittää myös aikaisemmista vaikeuksistaan. Tässä kasvukriisissä lapsi hyvästelee lapsuutensa ja suuntaa tulevaisuuteen. Tapahtuma saattaa aiheuttaa tuskaa, kun lapsi uskoo, ettei kukaan ymmärrä häntä, vaikka onkin myönteistä ja uuteen elämään tähtäävää. (Jarasto, Sinervo 2000, 55–58.)

2.3 Varhaisnuoren uskonnollinen kehitys

Uskon asiat ovat lapselle kovin vaikeita niiden käsitteellisyyden takia. Lapsi ajattelee konkreettisesti ja lapsen usko perustuu pitkälti omaan kokemusmaail-

maan. Lapsi käsittelee asioita oman ymmärryksensä tasolla ja vaatimus käsitteiden ymmärtämisestä voi viedä kiinnostuksen asiaan, koska tietämättömyys voi tuntua nololta. Jos uskoa käsitellään lapsen kanssa hänen omalla tasollaan, hän saattaa oivaltaa asioita, jotka aikuisellekin ovat vaikeita (Luukkonen 1997, 44.)

Kolb kuvaa uskonnollista kasvua prosessina, jossa tapahtuu kokonaisvaltaista oppimista, jos siinä ovat mukana tunne, elämys, mielikuvitus, toiminta ja ymmärrys. Osatekijöinä ovat myös välitön omakohtainen kokemus, pohdiskeleva havainnointi, asian käsitteellistäminen ja aktiivinen toiminta. Tunnetasolla uskonnollinen elämys on primitiivinen kokemus, jos asian sisältö jää oivaltamatta. (Luukkonen 1997, 44–45.)

Uskonnollisen kehityksen edellytyksenä on, että jumalakuva kehittyy rinnakkain ihmiskuvan ja minäkuvan kanssa. Tämä yksilöllinen kasvu tapahtuu vuorovaikutuksessa. Käsitteet ja sanat tulevat pikku hiljaa tutiksi kun edetään helpoista vaikeampiin. Lapselle kerrotaan Jumalan rakkaudesta, ja näin pyritään luomaan turvallinen ilmapiiri ja jumalakuva muokkautuu eri aikuisten kanssa käytyjen keskustelujen mukaan. Näissä keskusteluissa pitää muistaa kunnioittaa lapsen omia ajatuksia. (Luukkonen 1997, 45.)

Käsitteet ovat lapselle vaikeita, kuka on Jumala, kuka on Jeesus. Pienet lapset kokevat Jumalan suojelevana ja varjelevana ja myöhemmin myös syntien anteeksi antajana ja ihmisten tarkkailijana. Lapset kokevat, että Jumala vaatii kiltteyttä ehtona rakkaudelle, mikä ei ole Raamatun opin mukaista. Uskonnollista kasvatusta ei pidä käyttää kiltteyskasvatuksen keinona eikä lasta saa syyllistää. Tärkeää olisi, että lapsi oppii erottamaan hyvän ja pahan ja kokee itse olevansa hyväksytty itsenään. (Luukkonen 1997, 45–46.)

5–6 -vuotiaana lapsi alkaa pohtia kuoleman lopullisuutta. Siihen liittyvää surua ja pelkoa on käsiteltävä lapsen kanssa niin, että hän saa ilmaista tunteitaan piirtämällä, puhumalla ja kyselemällä. Lapsi voi kokea ristiriitaisena kuoleman jälkeisen elämän ihannoinnin, koska pelkää kuolemaa ja haluaa jatkaa leikkijään. (Luukkonen 1997, 46.)

Alle 10-vuotias miettii Jumalaa edelleen itsensä kannalta. Anteeksi antaminen tuntuu epäoikeudenmukaiselta, koska rikkeistä pitää saada rangaistus. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on arvokas omana itsenään. Armon ja anteeksiannon ymmärtäminen ohjaa lasta ymmärtämään ja arvostamaan itseään, lähimmäisiään ja Jumalan rakkautta. (Luukkonen 1997, 46.)

Nähdessään aikuisen turvautuvan Jumalaan, hän voi itsekin oppia tähän. Lapsi kokee hetken turvallisena ja Jumalan Taivaan isänä. Hyvä vuorovaikutussuhde aikuisen kanssa auttaa luottamaan rukouksen voimaan. Rukousten tulisi olla aluksi helppoja ymmärtää ja sellaisia, jotka ovat lapselle sisällöltään omia. Nämä lapsena opitut rukoukset saattavat myöhemmin elämässä lohduttaa, vaikka olisivat välillä unohtuneet. Pikku hiljaa rukous voi sisältää lapsen omia ajatuksia. Olisi hyvä, jos lapsi ymmärtäisi, ettei rukous ole velvollisuus vaan mahdollisuus keskustella Jumalan kanssa. Lapsen kanssa on hyvä keskustella rukousten sisällöstä ja siitä miksi kaikki pyynnöt eivät toteudu, ja että Jumala näkee ja kuulee, vaikka ei muistaisi rukoillakaan. (Luukkonen 1997, 46–47.)

3 KIRKON VARHAISNUORISOTYÖ SUOMESSA

Suomen kirkossa varhaisnuorisotyö on määritelty, että se on 7-14-vuotiaiden parissa tehtävää toimintaa, jonka tarkoituksena on kasvattaa varhaisnuorien kokonaispersoonallisuutta hänen ikäkaudelleen sopivien toimintojen ja menetelmien avulla sekä antamalla myönteisiä kokemuksia, jotka ohjaavat tasapainoiseen aikuisuuteen. (Lahti 1983, 11.)

Tammikuussa 2010 ilmestyy uusi varhaisnuorisotyön käsikirja. Se ei ehdi tähän työhöni, mutta sen verran olen ollut Juha Kinaseen yhteydessä, että hän kertoi, että itse varhaisnuorisotyön termille on saatu uusi linjaus, kuka on varhaisnuori.

Varhaisnuori-termiä on tarkasteltu viime vuosien aikana hyvinkin kriittisesti. Kun kymppivuotiaat kutsutaan varhaisnuoreksi, suojellaanko silloin lapsuutta ja lapsen kasvurauhaa.

Kyse on teknisesti terminologiasta, ja käyttämälläme sanastolla on oma merkityksensä. Toisaalta sanat muokkaavat ajatteluumme, toisaalta varhaisnuori-termin informaatiotarve on kyseenalainen. Keskusteltuaan varhaisnuori-termin käytöstä PTK:n hallinnon, jäsenseurakuntien kuin yhteistyökumppaneiden kanssa on päädytty seuraavaan linjaukseen. Emme varsinaisesti ole luopumassa varhaisnuorisotyö-termin käytöstä, mutta käytämme sitä jatkossa teknisenä terminä seurakuntien tietystä työmuodosta (7-14-vuotiaiden lasten parissa tehtävä työ) alan ammattilaisille suunnatuissa hallinnollisissa dokumenteissa.

Sen sijaan luovumme varhaisnuori-termin käytöstä koko tuota laajaa ikäryhmää määrittelevänä terminä. Varhaisnuoren sijasta puhumme kouluikäisistä lapsista tai tytöistä ja pojista. Näin termi varhaisnuori jää sanan varsinaiseen käyttöön eli kuvaamaan varhaisen nuoruusiän vuosia (13–14-vuotiaita lapsia). (Juha Kinanen, henkilökohtainen tiedonanto 7.9.2009)

Käytännössä tässä linjauksessa on kyse jo nyt monissa seurakunnissamme ja järjestöissämme muodostuneen käytännön johdon mukaisesta seuraamisesta. Samalla tämä on haaste koko kirkollisen kasvatustyön kentälle pohtia, millä nimellä kutsumme tähän ikäluokkaan kuuluvia lapsia. (Juha Kinanen, henkilökohtainen tiedonanto 7.9.2009)

Lapsilla, tytöillä ja pojilla sekä nuorilla, on luonnostaan huomattava kiintymys toisiinsa ja voimakas tarve olla toistensa kanssa tekemisissä. He nauttivat yhdessäolosta. Tästäkin huolimatta seurakunnan työn olisi oltava sisällöltään enemmän kuin pelkkää yhdessäoloa tai vapaa-ajan aktivointia. Tarvitaan elävää seurakuntaa. Toiminnan tulisi löytää mielekkyytensä seurakunnan olemuksesta, tarkoituksesta ja tehtävästä. Ne ohjaavat millaiseksi seurakunnan toiminnallinen rakenne muotoutuu. Toimintaa suunnitellessa on ajateltava millaisia kontakteja ja yhteyksiä lasten, varhaisnuorten ja nuorten kanssa syntyy. Mitä he odottavat seurakunnalta, mitä asiaa heillä on nuorisotyönohjaajalle, mitä asiaa hänellä on heille, mitä heiltä odotetaan, mihin heidän kanssaan pyritään, mitkä ovat heille tärkeitä virikkeitä ja elämänkysymyksiä. (Elomaa 1997, 108–109.)

3.1 Varhaisnuorisotyö osana nuorisotyötä

Varhaisnuorisotyö kuuluu osana nuorisotyöhön. Koko evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön keskuksena toimii Kirkon Nuorisotyönkeskus. Sen tehtävänä on suunnitella, kehittää ja tukea kirkon lapsi- ja varhaisnuoriso- ja nuorisotyötä sekä edustaa kirkon nuorisotyötä. (Lahti 1983, 79.)

Kirkon nuorisotyön keskuksen kanssa läheisenä yhteistyökumppanina toimii Kirkon kasvatustieteiden keskus, joka niin ikään muodostuu kirkolliskokouksen asettamasta Kirkon kasvatustyön toimikunnasta. Varhaisnuorisotyön kannalta merkittävimmät Kirkon kasvatustieteiden keskuksen toiminnot liittyvät kirkon kasvatustoiminnan kokonaisohjelman valmistukseen, yhteistyöhön varhaisnuorisotyön keskusjärjestöjen kanssa ja koululaisten iltapäiväkerhotoiminnan ohjaajakoulutukseen. (Lahti 1983, 80.)

3.2 Kerhotoiminta

Varhaisnuorisotyön yleisin toimintamuoto on kerho- ja leirit toiminta. Kerhotoiminta on vanhin sekä eniten varhaisnuoria kokoava toimintamuoto. Kerhotoi-

minnassa voidaan erottaa kaksi menetelmällistä päälinjaa. Ne ovat säännöllinen joukkotilaisuus ja säännöllinen pienryhmätoiminta.

Säännöllinen joukkotilaisuus on luonteeltaan opetuskeskeistä ja perustuu esitettävään ohjelmaan. Kerhossa käyminen ei edellytä säännöllistä osallistumista ja kerholaisia ei välttämättä pyritäkään sitoutumaan kiinteästi kerhoon. Tämän tyyppiset kerhot ovat yleisiä esimerkiksi harvaanasutuilla alueilla, kerhot saattavat kokoontua kerran viikossa, joka toinen viikko tai jopa vain kerran kuukaudessa. (Lahti 1983, 89.)

Säännölliset joukkotilaisuudet kerhotoiminnan menetelmänä sopivat käytettäväksi silloin, kun kerholaisten ikäerot ovat suuria ja halutaan koota tietyn alueen varhaisnuoria toistuvasti seurakunnan järjestämään tilaisuuteen. (Lahti 1983, 90.)

Säännöllinen pienryhmätoiminta on kerhomenetelmän ydin. Se pohjautuu ryhmäkeskeisyyteen ja sen psykologisiin lainalaisuuksiin. Tämän mukaan kerho on ryhmä, joka koostuu suunnilleen samanikäisistä varhaisnuorista. Kerho toimii vuorovaikutusperiaatteella ja jokainen kerholainen tuo oman tärkeän roolinsa kerhon toimintaan. (Lahti 1983, 90.)

Kun kerho on säännöllistä joukkotilaisuutena ohjelmoitu lähes yksinomaan kerhonohtajan toimesta, tapahtuu pienryhmäkerhossa toiminta yhteisesti suunnitellen ja toteuttaen. Tämä kerhomenetelmän tehokkuus kasvattajana on kiistatonta voitu todistaa. Kun kerhosta muotoutuu varhaisnuorelle perheen ulkopuolella toimiva turvallinen ryhmä, on se kasvatuksen ja kasvun kehittymisen kannalta myönteistä. Pienryhmätoiminnalle rakentuvat kerhot ovat suositeltavia kaikkialla, missä löytyy tähän menetelmään koulutettuja kerhonohtajia. Tämä kerhomenetelmä toimii niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Menetelmä on kerhon toiminnassa käytetty sosiologinen malli järjestää varhaisnuorille toimintaa. Kerhomuoto taas ilmentää sen, minkälaisen asioiden tai harrasteiden parissa kerhossa toimitaan. (Lahti 1983, 90.)

Eniten ovat varhaisnuorisotoiminnassa käytössä niin sanotut ohjelmakerhot. Ne ovat etupäässä iltaisin pidettäviä noin tunnin kestäviä kerhoja. Näihin on pyritty

rakentamaan ne ohjelmaoppaat, jossa on valmiita kerhoiltojen ohjelmia. Kerhomuodon ohjelma on mahdollisimman vaihteleva ja aiheiltaan laaja-alainen. Yhteen kerhoiltaan sisältyy monia ohjelmanumeroita. Ne rakennetaan kuitenkin siten, että illan ohjelmassa on jokin asia korostetusti esillä. Asiakokonaisuuksia, joita yleisimmin ohjelmakerhossa toteutetaan, ovat raamattu-, lähetys-, diakonia-, seurakunta- ja luontoaiheet. Näiden perusasioiden lisäksi tuodaan ohjelmakerhossa monia muita satunnaisia aiheita esille. (Lahti 1983, 90–91.)

1960-luvulle saakka ohjelmakerhojen ohjelma laadittiin tietyn kaavan mukaan. Kaava noudatteli jossain määrin perinteisen pyhäkoulutunnin runkoa. Opetuksellinen metodi käsitti alkuhartauden, tehtävän ilmoituksen, opetusosan, toimintaosan ja päätöshartauden. Kaava, joka edelleen on käyttökelpoinen, on poistettu nykyisestä kerhonojajakoulutuksesta, koska kerhon pitäminen tämän kaavan mukaan on aloittelijalle vaikeaa. Ohjelmakerhojen vaihtelevuus näkyy myös menetelmissä. Niiden suhteen valikoima on varsin suuri käsittäen teoreettista opetusta ja käytännöllistä toimintaa raamattutuokioista aina lennokkien rakenteluun saakka. Erilaisilla leikeillä, tehtävillä ja leikkimielisillä kilpailuilla on keskeinen asema kerho-ohjelman menetelmissä. Laulua ja musiikkia harrastetaan useimmissa kerhoissa. Luova toiminta askarteluineen ja esityksineen on viime vuosina yleistynyt niissä ohjelmakerhoissa, jotka ovat saaneet ohjaajikseen tämän alueen hallitsevia kerhonojajajia. Monipuolisuudella ohjelmakerho pyrkii toteuttamaan ”jokaiselle jotakin” periaatetta. Vaihtelevuudella se tarjoaa varhaisnuorelle aina uutta ja yllätyksellistä. Mielenkiinto tähän kerhomuotoon säilyy, kun kerhoillan päätyttyä ei tiedä, mitä seuraava ilta tuo tullessaan. Parhaassa tapauksessa tällainen kerho toimii yhteisestä sopimuksesta ilman erityistä ohjelmavastaavaa. Hyvän vuorovaikutuksen ja kanssakäymisen tuloksena kehittyy kerho, jossa kaikki kantavat vastuunsa niin ohjelmasta kuin muustakin toiminnasta. (Lahti 1983, 91–92.)

Varhaisnuorisotyössä toteutettavat harrastekerhot toimivat tietyn harrastuksen ympärillä. Harrastelajeja on runsaasti, eikä mikään rakentavan ja oikeaan suuntaan kasvattavan harrasteen sinänsä tarvitse jäädä seurakunnan varhaisnuorisotoiminnan ulkopuolelle. Harrastekerhoon osallistuminen edellyttää kerholaiselta kiinnostuneisuutta ja halua toimia juuri tietyn harrasteen parissa. Tämä on osanottajia rajaava kerhomuoto, mutta samalla myös voimakkaasti kerholaisia

yhdistävä. Harrastekerhojen toiminta keskittyy luonnollisesti kerhon harrasteen ympärille. Useimmiten kerhoillan alussa tai lopussa pidetään lyhyt kerhohartaus. Kerho voi myös tehdä retkiä, järjestää näyttelyjä, osallistua jumalanpalveluksiin tai muuhun seurakunnan yleiseen toimintaan. Harrastekerhojen pitämistä seurakunnallisena tehtävänä on ajoittain arvosteltu liian maallisena toimintana. On katsottu, että esimerkiksi urheilun tai askartelun harrastaminen ei antaisi riittävästi tilaa ja mahdollisuuksia seurakunnan varsinaiselle tehtävälle, evankeliumin julistamiselle. Tällainen arvosteleminen on paikallaan vain silloin jos kerhosta jätetään kokonaan pois niin sanottu uskonnollinen ohjelma, kuten esimerkiksi kerhohartauksien pitäminen. (Lahti 1983, 92–93.)

Harrastekerho sinällään on varhaisnuorta kasvattava. Toiminnallaan se tukee muun muassa koti- ja koulukasvatusta. Se on hyvän harrastuksen parissa olemista, hyvän tekemistä. Kirkon kasvatustehtävän kannalta varhaisnuoren kasvaminen kristittyinä on kokonaisvaltainen tapahtuma. Niin kuin kristityn elämään sisältyy arkista työskentelyä ja pyhyiden kokemista Jumalan sanan äärellä, niin myös varhaisnuoren tulee saada kokea nämä molemmat alueet seurakunnassa. Tätä taustaa vasten myös harrastekerhoilla on oma paikkansa ja tehtävänsä varhaisnuorisotyössä. (Lahti 1983, 93.)

Varhaisnuorten kerhotoiminnan merkitystä kasvatuksellisesti voidaan katsoa useasta eri näkökulmasta. Kerhotoiminta sellaisenaan on varhaisnuorta, kerholaista kasvattavaa ja opettavaa. Kerhotoiminnan avulla saadaan evankeliumin ääni varhaisnuorten kuuluville. Kerhotoiminta on apuväline kasvatettaessa uskon mukaiseen elämään. Tähänkin haasteeseen kerhotoiminta moninaisine menetelmineen ja oikealla tavalla toteutettuna kykenee vastaamaan. (Lahti 1983, 93.)

Kerhotoimintaa on monelle varhaisnuorelle kanava kasvaa sisälle seurakuntaan. Kerho, toimiessaan seurakunnan nimissä, on jo sellaisenaan seurakunnallista toimintaa. Mutta tästä ja koko varhaisnuorisotyöstä vastuussa olevien on samalla tiedostettava, että kerhotoiminnan avulla tulee luoda edellytyksiä jatkuvaan seurakuntayhteyteen. Kerhotoiminnan eräänä aspektina on kasvat-
taa kerholaista myös tulevaisuuden seurakuntalaiseksi. Tämän tavoitteen toteuttaminen lähtee liikkeelle hyvin käytännölliseltä tasolta. Kerhotoiminta ei saa

jäädä irralliseksi toimintamuodoksi muusta seurakuntatyöstä. Yhteydet muihin työaloihin ja ennen kaikkea seurakunnan yhteisiin toimintamuotoihin, kuten jumalanpalvelukseen, on hoidettava. Kerhoilla tulee olla yhteisiä osallistumisia jumalanpalveluksiin, perhekirkkoihin ja muihin koko seurakuntaa koskeviin tilaisuuksiin. Myös kerhon vierailut aikuisten ryhmiin luovat yhteyksiä, joilla on molemminpuolista merkitystä. Raamattu-, lähetys- ja diakoniapiirit, kirkkokuoron harjoitukset, nuorten aikuisten illat ja muut sellaiset voivat olla mielekkäitä vierailukohteita. Kerho on osa seurakunnan toimintaa. Sen niveltyminen muuhun seurakuntatyöhön on muiden työalojen kanssa tapahtuvan yhteisen suunnittelun ja ennakolta laaditun kerhotoiminnan ohjelmasuunnittelun avulla mahdollista. (Lahti 1983, 94.)

Kerhotoiminta on lapselle vapaaehtoista, harrastuksenomaista toimintaa. Kasvattajan näkökulmasta kerhotoiminnalla on omat kasvatukselliset päämääränsä, joiden saavuttamiseksi on työskenneltävä suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti. Se, millä tavalla kerho ohjelmoidaan, vaikuttaa ratkaisevasti koko toiminnan onnistumiseen. (Lahti 1983, 94.)

Kerhon ohjelmakysymykset ryhmitellään neljään eri osa-alueeseen: Kasvatukselliset tavoitteet, opetukselliset päämäärät, kerholaisen viihtyvyytekijät ja uskonnollisen sanoman julistus. Kerho-ohjelma oikein suunniteltuna sisältää myös opetusta. Seurakunnan toiminnan eräänä aspektina on kristillinen kasvatusta. Kun teoreettinen tarkastelu sovelletaan käytäntöön, voidaan todeta, että jokaisen kerhon ja kerhoillan ohjelman tulee sisältää toimintaa, uuden oppimista ja hartautta. (Lahti 1983, 95.)

Kerhotoiminnan suunnittelussa voidaan erottaa vuosisuunnitelma, kausisuunnitelma ja kerhokohtainen suunnitelma. Vuosisuunnitelma on yleissuunnitelma kerhon toiminnalle koko vuodeksi. Kausisuunnitelma laaditaan syys- ja kevätlukukautta varten niin, että siinä on viikkokohtaiset teemat merkittynä kerhon toiminnalle. Kausisuunnitelmassa näkyy myös kerhoiltojen lisäksi mahdolliset retket, leirit ja muut yhteiset tapahtumat. (Lahti 1983, 95.)

3.3 Iltapäiväkerhotoiminta

Seurakunnan iltapäiväkerhotoiminta on perustettu 1970-luvun alkupuolella. Silloin alkoi olla yleisempää, että molemmat vanhemmat työskentelivät kodin ulkopuolella. Kerhojen perustaminen johtui muuttuneiden sosiaalisten ja yhteiskunnallisten olosuhteiden esiin nostamista tarpeista. Alusta lähtien keskeisintä on ollut, mitä lapsi tarvitsee. (Petäjä 2008, 10.)

1972 perustettiin kirkon piirissä työryhmä, joka sai tehtäväkseen kartoittaa päiväkerhotyön niveltymistä varhaisnuorisotyöhön. Samaan aikaan yhä useampi seurakunta oli jo aloittanut iltapäiväkerhotoiminnan. Ensimmäisiä seurakuntien iltapäiväkerhoja koskeva ohjelmisto julkaistiin vuonna 1973. Samana vuonna pidettiin iltapäiväkerhojen ohjaajille ja iltapäiväkerhon työstä vastaaville seminaari, jossa kartoitettiin uuden kerhomuodon toimintaan liittyviä asioita. (Petäjä 2008, 10.)

Iltapäiväkerhotoiminnaksi alettiin kutsua seurakuntien järjestämää koululaisten kerhomuotoista vapaa-ajantoimintaa, joka oli tarkoitettu 6-8-vuotiaille lapsille. Parhaiten iltapäiväkerho palvelee lapsia ja koteja silloin, kun se kokoontuu viitenä päivänä viikossa eli maanantaista perjantaihin. Seurakunnissa uusi yhteiskunnallinen tilanne koettiin mahdollisuutena, mutta lähes näihin päiviin saakka on iltapäiväkerhotoiminta myös saanut puolustaa paikkaansa seurakunnan työmuotojen joukossa. Joissakin seurakunnissa on jouduttu keskustelemaan paljon siitä, kuuluuko tämä työ seurakunnalle vai onko se pelkästään yhteiskunnan tehtävä. Seurakunnan kannalta toiminnalla on tärkeä diakoninen ja kasvatuksellinen merkitys. Kristillinen lähimmäisenrakkaus ja kirkon kasteopetus ovat saaneet uuden väylän pienten koululaisten maailmassa. Samalla tuetaan lasten ja perheiden yhteyden säilymistä seurakunnan toimintaan ja jumalanpalveluselämään. (Petäjä 2008, 10.)

Ajan kanssa, vähitellen, toiminta laajeni seurakunnissa ja siihen liittyvä valtakunnallinen koulutus ja koordinointi lisääntyivät. Piispankokous antoi vuonna 1977 iltapäiväkerhotyön kehittämistehtävän Kirkon Kasvatusasiain Keskukselle yhteistyössä palvelujärjestöjen kanssa. Kirkon Kasvatusalan Keskus perusti tarkoitusta varten työryhmän, joka toimii edelleen. Nykyisin työryhmä ja siihen

kuuluvat Kirkkohallituksen kasvatuksen ja nuorisotyön yksikön lisäksi Seurakuntien Lapsityön Keskus, Suomen Poikien ja Tyttöjen Keskus, Kirkkohallituksen Ruotsinkielisen Työn Keskus sekä edustajat seurakunnista, seurakuntayhtymistä ja kouluttavista oppilaitoksista. (Petäjä 2008, 11.)

Vuosien saatossa seurakuntien iltapäiväkerhotoiminta ja lapsimäärät lisääntyivät. Toiminta sai pysyvän jalansijan seurakunnissa ja sen laajuus ja laatu tunnustettiin myös valtakunnallisesti. Koulutustoiminta ja materiaalityönto vakiintuivat. Samalla huomattiin, että toiminta voisi tarpeen mukaan sijoittua myös aamupäivään, ennen koulun alkua, kun vanhemmat ovat jo lähteneet töihin. (Petäjä 2008, 11.)

1990-luvun loppupuolella pienten koululaisten yksinäiset iltapäivät nousivat yleiseen kansalliseen keskusteluun. Tilanne maassamme ei kestänyt kansainvälistä vertailua. Tasavallan presidentin puoliso Eeva Ahtisaari ja professori Lea Pulkkinen toivat oman arvovaltansa mukaan keskusteluihin. Opetusministeriö perusti asian selvittämiseksi työryhmän, jossa myös kirkko oli edustettuna. (Petäjä 2008, 11.)

Vuonna 2003 koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta tuli perusopetuslain alaista toimintaa. Seuraavana vuonna henkilöstön kelpoisuus määriteltiin asetuksella ja Opetushallitus julkaisi koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. (Petäjä 2008, 11–12.)

Tässä yhteydessä annettiin aikaisemmin aamu- ja iltapäivätoiminnassa mukana olleille tahoille mahdollisuus siirtyä osaksi kunnan koordinoimaa toimintaa. Useimmat seurakunnat lähtivät mukaan tähän yhteistyöhön. Virmakarin mukaan Vuonna 2007 seurakunnille tehdyn kyselyn mukaan 83 prosenttia seurakuntien aamu- ja iltapäivätoiminnasta on mukana kunnan koordinoimassa yhteistyössä. (Petäjä 2008, 12.)

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa todetaan, että toiminnan sisällön määrittelevät ja valitsevat toiminnan järjestäjä ja toteuttaja. Toiminnan yksityiskohtaisiin sisältöihin vaikuttavat paikalliset olosuhteet ja tarjonta, toteuttajien omat vahvuudet, painotukset sekä käytännön mahdollisuudet. Tämä määrittely antaa perusteet sille, että seurakuntien aamu- ja iltapäivätoimintaan

kuuluu kristillinen kasvatus. Sehän on nimenomaan seurakunnan oma vahvuus ja työn keskeinen painotus. (Petäjä 2008, 12.)

Toiminta on vakiintunut osaksi kirkon kasvatustyötä. Aamu- ja iltapäivätoiminta on yksi tärkeä väylä seurakunnille olla mukana kasvattamassa, opettamassa ja huolehtimassa nuorimmista seurakuntalaisista. Kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnan perustana ovat kristillinen ihmiskäsitys ja arvopohja. Kristillinen arvopohja toteutuu arkielämän toiminnassa, kuten suhteissa toisiin lapsiin ja aikuisiin. Eri-laiset pienet hartaudet, kirkkovuoden kulku ja kotiseurakuntaan tutustuminen sisältyvät kirkon kasvatustoimintaan. Lisäksi keskeistä on tutustuminen kristilliseen tapahtumakulttuuriin. Kirkon aamu- ja iltapäivätoiminta on avointa kaikille perheille, joten kirkon jäsenyys ei ole toimintaan osallistumisen edellytys. (Petäjä 2008, 12.)

3.3.1 Iltapäivätoiminnan koordinaattori

Iltapäivätoiminnan koordinaattorille kuuluu lainsäädännön edellyttämien toimenpiteiden valmistelu ja seuranta, toiminnan suunnittelu ja koordinointi, palvelujen luominen yhdenmukaiseksi. Tämän lisäksi koordinaattorin tehtävään kuuluu muun muassa toimintasuunnitelman ja avustussopimusten laadinta, tarvittavien toimintaraporttien tekeminen, tilastojen kerääminen ja niiden eteenpäin vieminen tarvittaville tahoille, yhteydenpito toimijoihin, toiminnasta informoiminen ja palvelujen laadun kriteerien luominen yhteistyössä palveluntuottajien kanssa, (Hyystinmäki-Suomi, Petäjä 2008, 19.)

Seurakunnat ovat jo pitkään järjestäneet iltapäivätoimintaa. Usein seurakunnan käytännöt ovat vakiintuneet ja asettuneet omiin uomiinsa monien yritysten ja erehdystenkin kautta vuosien, jopa vuosikymmenten varrella. Joskus kunnan palveluntuottajaksi ryhtyminen vaatii suostumista hitauteen. Voi tuntua, että asioissa mennään taaksepäin, koska useimmille palveluntuottajille – myös kunnalle – toiminta on uutta ja se vasta hakee muotoaan. (Hyystinmäki-Suomi, Petäjä 2008, 20.)

Koordinoinnin tarkoituksena on kuitenkin hallinnollisten asioiden yhtenäistäminen, mikä vaatii kaikkien suostumista yhteistyöhön ja yhteisiin pelisääntöihin,

vaikka tuntuisikin siltä, että erilaisten papereiden täyttämiseen menee paljon aikaa. Kaikilla palveluntuottajilla on käytössään yhtenäiset lomakkeet, joihin kerätään kerhopisteissä päivittäistä, kuukausittaista, kausittaista ja vuosittaista tietoa. Työstä vastaavan huoleksi jää ohjeistaa lapsiryhmien ohjaajat täyttämään lomakkeet oikein sekä huolehtia omalta osaltaan lomakkeiden täytöstä ja oikea-aikaisesta toimittamisesta eteenpäin. (Hyystinmäki-Suomi, Petäjä 2008, 20.)

Parhaimmillaan yhteistyö on silloin, kun kunnan koordinaattori ja seurakunnan yhteyshenkilö voivat luottaa toistensa ammattitaitoon ja tukeen ja hoitaa asioita avoimesti ja yhteistyössä. (Hyystinmäki-Suomi, Petäjä 2008, 20.)

3.3.2 Ammattitaitoinen henkilöstö

Kirkon iltapäivätoiminnassa on alusta alkaen pidetty tärkeänä työntekijöiden kouluttamista. Valtaosa kirkon piirissä toimivista ohjaajista on saanut lastenohjaajan koulutuksen. Samassa yhteydessä, kun aamu- ja iltapäivätoiminnasta tuli perusopetuslain alaista, tuli ajankohtaiseksi varmistaa, että lapsiryhmien ohjaajilla on riittävä koulutustaso. Vuonna 2004 voimaan tulleen kelpoisuusasetuksen mukaan aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajana on kelpoinen toimimaan henkilö, joka on suorittanut tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon, opistoasteen tutkinnon, ammatillisten perustutkinnon tai sitä vastaavat aikaisemmat opinnot, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon ja jolla on koulutuksen yhteydessä hankittu tai kokemuksella osoitettu taito toimia lapsiryhmän ohjaajana taikka henkilö, jolla on kelpoisuus antaa luokanopetusta, esiopetusta, erityisopetusta tai aineenopetusta tai toimia oppilaan ohjaajana. (Petäjä 2008, 21.)

Kelpoisuusasetuksen viesti on, että ohjaajalta vaaditaan vähintään perustutkintotasoinen (toisen asteen) tutkinto. Koulutustaso voi tietenkin olla korkeampikin, mutta tutkinnon tulee olla tehtävään soveltuva. Siihen tulee sisältyä lapsen kehitykseen perehtymistä ja valmiuksia lapsiryhmän ohjaamiseen. Jos kysymyksessä on jokin teoreettisempi tutkinto, lapsiryhmän ohjaamiseen tarvittava taito on voitava osoittaa muulla tavalla, esimerkiksi työkokemuksella. Asetuksessa luetellut opettajan kelpoisuudet ovat näitä vaadittua korkeampia tutkintoja, joi-

den sisältö kuitenkin antaa myös hyvät valmiudet aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaamiseen. (Petäjä 2008, 21–22.)

Perustutkintoa vastaavat aikaisemmat opinnot tarkoittavat niitä alan tutkintoja, joista nykyiset perustutkinnot ovat kehittyneet ja joiden tutkintovaatimukset ja opetussuunnitelmat ovat opetushallituksen hyväksymiä. (Petäjä 2008, 22.)

Kirkko työnantajana on lisännyt aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajan kelpoisuusehtoihin vaatimuksen kristillisen kasvatuksen osaamisesta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kirkon palveluksessa toimivalta aamu- ja iltapäivätoiminnan lastenohjaajalta edellytetään vähintään lapsi- ja perhetyön perustutkinnon suorittamista. Asetuksen tarkoittamat lapsi- ja perhetyön perustutkintoa vastaavat aikaisemmat opinnot ovat lastenohjaajan opintolinja, lastenohjaajan perustutkinto ja lastenohjaajan ammatillinen perustutkinto. Tämän lisäksi nykyisten säädösten mukaan kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa toimivalta henkilöltä edellytetään nähtäväksi rikosrekisteriote. (Petäjä 2008, 22.)

Vuonna 2009 elokuusta lähtien voivat kurssimuotoisen lastenohjaajakoulutuksen suorittaneet ohjaajat toimia kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnassa ainoastaan kelpoisuusvaatimuksen täyttävän vastuuhjaajan rinnalla ryhmän toisena ohjaajana. Mikäli seurakunta ylläpitää omaa iltapäivätoimintaa, joka ei sisälly kunnan koordinoimaan perusopetuslain alaiseen aamu- ja iltapäivätoimintaan, ohjaajien kelpoisuudet ovat väljemmät. Ohjaajien kelpoisuudella ja koulutustasolla halutaan turvata toiminnan laatua ja turvallisuutta. Tästä syystä kirkon toiminnassa halutaan panostaa työntekijöiden ammattitaitoon ja jatkuvaan toiminnan kehittämiseen. (Petäjä 2008, 22.)

3.3.3 Iltapäiväkerhon uskontokasvatus

Seurakunnissa on mietitty, onko iltapäiväkerhotyö seurakunnan tehtävä. Onko lastenohjaajien työpanosta suunnattava iltapäiväkerhoihin päiväkerholaisten vähentyessä. Kirkko on luvannut pitää kaikista kastetuistaan huolta, niin myös iltapäiväkerho on luonteva osa kirkon toimintaa ja kasteopetusta, johon lastenohjaajien osaaminen voi kohdentua laaja-alaisen koulutuksen myötä. (Hyystinmäki-Suomi 2004, 265.)

Seurakunnan kristillinen kasvatus toteutetaan parhaiten eri toimijoiden yhteistyönä. Sen vuoksi iltapäiväkerhon uskontokasvatusta on syytä tarkastella yhdessä päivähoidon ja koulun kanssa. Päivähoidon uskontokasvatus on kirjattu päivähoitolakiin, ja koulun uskonnon opetusta säätelee opetussuunnitelma ja uskonnonvapauslaki. Kirkon iltapäiväkerhotoiminta noudattaa kristillisen kasvatuksen tavoitteita. Se huomioi kuitenkin niiden lasten ja perheiden vakaumuksen, jotka eivät kuulu kirkkoon tai kuuluvat toiseen uskontokuntaan. Vaikka vanhemmat tietävät ilmoittavansa lapsen kirkon iltapäiväkerhoon, on hyvä selvittää, mitä kristillinen kasvatus kerhossa tarkoittaa. (Hyystinmäki-Suomi 2004, 265–266.)

Kirkon aamu- ja iltapäivätoiminta tukee lapsen kasvua ja kehitystä yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Kristillinen kasvatus kuuluu kirkon perustehtäviin ja mahdollistaa lapselle hiljaisuuden ja pyhän kokemisen arjessa, liittyen luontevasti lapsen muuhun toimintaan (KKN:n iltapäiväkerhotyöryhmä). Hyystinmäki-Suomi 2004, 266.)

4 VARHAISNUORISOTYÖ MUNKKINIEMEN SEURAKUNNASSA

4.1 Helsingin Munkkiniemen seurakunta

Helsingin Munkkiniemen seurakunta on yksi Helsingin seurakuntayhtymän 24 seurakunnasta. Seurakunnat on jaettu eri rovastikuntiin. Munkkiniemi kuuluu Huopalahden rovastikuntaan yhdessä Munkkivuoren, Meilahden, Hakavuoren, Huopalahden, Kannelmäen ja Pitäjämäen seurakunnan kanssa. (munkkiniemi.kirkkohelsinki.net)

Munkkiniemen seurakuntaelämä alkoi vilkastua vuonna 1940. Silloiseen seurakuntasaliin mahtui noin 100 henkilöä. Silloin Munkkiniemen seurakunta oli osa Huopalahden seurakuntaa. Huopalahden seurakuntaan kuului silloin myös Pitäjämäki ja Munkkivuori. Silloin joulu- ja pääsiäiskirkot pidettiin Munkkiniemen yhteiskoulussa, koska seurakuntasali oli liian pieni. Konfirmaatiokirkkona toimi Haagan kirkko. Munkkiniemen ensimmäinen pappi oli rovasti Aaro Raitio, joka on toiminut vahvan seurakuntaelämän tiennäyttäjänä. (munkkiniemi.kirkkohelsinki.net)

Munkkiniemessä haaveiltiin omasta kirkosta pitkään. Vuonna 1953 Munkkiniemen kirkon peruskivi muurattiin. Ompeluseurat tekivät paljon työtä ja myyjäistuloilla saatiin hankittua kirkkoon messukasukat, alttariliinat ja kolehtihaavit. Kirkko valmistui 1954. Kirkko vihittiin käyttöön 27.6.1954. Kirkkosalin lisäksi samassa rakennuksessa oli seurakuntasali ja kirkon kellarissa toimi muun muassa pyhäkoulu. (munkkiniemi.kirkkohelsinki.net)

Munkkiniemen seurakunnasta tuli oma seurakunta 1961. Seurakunnan ensimmäinen kirkkoherra oli Erkki Arhimäki. Arhimäen jälkeen tuli Uolevi Nurminen, joka toimi Munkkiniemen seurakunnassa erilaisissa papin tehtävissä lähes 40 vuotta. Nurminen jäi eläkkeelle vuonna 1992, jolloin kirkkoherraksi valittiin Juhani Ormio, hän ehti toimia seurakunnassa vuoteen 2005 saakka ennen eläkkeelle jäämistä. 1.2.2005 alkaen Munkkiniemen seurakunnan kirkkoherrana on toiminut Leo Glad. (munkkiniemi.kirkkohelsinki.net)

Seurakunnan väkimäärän kasvaessa tuli ajatus toisen kirkon rakentamisesta alueelle. Luontevana paikkana oli Lehtisaari, joka on Munkkiniemen ohella seurakunnan toinen selkeä keskus. Lehtisaareen saatiin vuonna 1983 oma kirkko, Lehtisaaren kappeli. Kappeli toimii monitoimitilana, siellä on kirkkosalin lisäksi seurakuntasali ja kerhohuoneita. (munkkiniemi.kirkkohelsinki.net)

Vuonna 2007 Munkkiniemen seurakunnan alueeseen kuuluivat Munkkiniemi, Kuusisaari, Lehtisaari ja Kaskisaari. Munkkiniemen seurakunnan alueella asui vuonna 2007 noin 9000 ihmistä, joista seurakunnan jäseniä oli noin 7000. Munkkiniemen seurakunnan väestön määrä 1.9.2009 oli 6737. Vuoden 2011 alussa Munkkivuoren ja Munkkiniemen seurakunnat yhdistyvät. ((munkkiniemi.kirkkohelsinki.net))

4.2 Varhaisnuorisotyö Munkkiniemen seurakunnassa tänään

Munkkiniemen seurakunnassa iltapäiväkerho aloitti toimintansa syksyllä 2008. Iltapäiväkerho on tarkoitettu 1-2-luokkalaisille koulupäivän jälkeen. Kerhoa ei luonnollisestikaan ole koulujen loma-aikoina. Iltapäiväkerhotoiminta ei ole makсутonta, vaan siitä peritään pieni maksu, jolla katetaan muun muassa hoidon, välipalan ja vakuutuksen kustannukset. (<http://munkkiniemi.kirkkohelsinki.net>)

Seurakunnan iltapäiväkerhossa on mahdollisuus leikkiä, laulaa, askarrella, leivätä, ruokailla, rukoilla, kuunnella tarinoita, tehdä kotitehtäviä, olla yhdessä tai olla itsekseen. Ulkoiluun on mahdollisuus, puisto ja urheilukenttä ovat lähellä. Iltapäiväkerho antaa mahdollisuuksia hengelliseen kasvuun. Ruokarukous kuuluu jokaiseen ruokailuun ja kirkkovuoden teemat näkyvät kerhon toiminnassa. Iltapäivätoimintaa toteutetaan yhdessä kodin, koulun ja opetusviraston kanssa. (<http://munkkiniemi.kirkkohelsinki.net>)

Munkkiniemen seurakunnan alueella toimii kolme suomenkielistä partiolippukuntaa: Kirisiskot, Mustat veljet ja Navigatores. Lippukunnat vastaavat omasta toiminnastaan itsenäisesti: jäseneksi ottamisesta, kokoontumisista, koulutuksesta, leireistä ja muusta vastaavasta toiminnasta. Seurakunta tarjoaa partiolaisille toimitilat sekä tukee toimintaa niin taloudellisesti kuin henkisesti. Yhteys-

ja tukihenkilönä, seurakunnan partiotyöntekijänä, on nuorisotyönohjaaja Hertta Saarinen. Partiolaiset osallistuvat moniin seurakunnan tapahtumiin, ja joitakin tilaisuuksia järjestetään yhteistyössä. (<http://munkkiniemi.kirkkohelsinki.net>)

4.3 Seurakunta ja koulu

Koulu on lasten ja nuorten kasvattaja. Koulun tehtäviin kuuluu sekä kasvatus että opetus. Koulua koskeva lainsäädäntö on kiinnittänyt erityistä huomiota koulun kasvatustehtävään. Lainsäädännön tarkoituksena ei ole ollut horjuttaa vanhempien pääasiallista vastuuta kasvatuksesta. (Vanne 2008, 131.)

Kristillinen kotikasvatus on sukupolvien myötä vähentynyt. Tämä näkyy koulu- maailmassa niin, että ennen koulun aloittavilla oppilailla oli jonkinlainen kristillinen kotitausta, jota koulun uskonnonopetuksella pyrittiin vahvistamaan. Nyt koulutulokkaat kohtaavat koulussa ensimmäistä kertaa kristillisen näkökulman. (Vanne 2008, 131.)

Suomen evankelisluterilainen kirkko on seurannut koko itsenäisyyden ajan tarkasti sitä keskustelua, jota on käyty koulun uskonnonopetuksen asemasta. Eri- laisista koulujärjestelmän ja lainsäädännön muutoksista huolimatta uskonto oppiaineena on kuitenkin oppivelvollisuuskoulussa. Suomessa uskonnonopetus perustuu edelleen yli puoluerajojen menevään yksimielisyyteen. Tämä näkyi viime kerralla selvästi uutta uskonnonvapauslakia käsiteltäessä. (Holma 2008, 141.)

Koululait, joista kirkko on saanut lausua näkemyksensä, takaavat määrätyn edellytyksin jokaiselle oppilaalle mahdollisuuden saada oman uskonnollisen yhdyskuntansa elämän ja ajattelun mukaista uskonnonopetusta. Lainsäädännön perustana on historiallisten taustojen lisäksi pyrkimys kunnioittaa YK:n ihmisoikeusasiakirjoissa ilmenevää periaatetta, jossa korostuu oppilaan oikeus saada omista lähtökohdistaan käsin uskonnollista ja eettistä kasvua tukevaa ohjausta. (Holma 2008, 141.)

Koulun uskonnonopetus on osa koululainsäädäntöä ja siitä säädetään tavallisella lailla. Uskonnonopetus koulussa on siis poliittisen tahdon ilmaus, ja lainsäätävä päättää, järjestetäänkö koulussa uskonnonopetusta vai ei. Uskonnonopetuksen asema ja sisältö määräytyvät yhteiskunnan asettamista kasvatustavoitteista käsin, vaikka perusopetuslain mukaan valtio on uskonnollisesti neutraali. (Holma 2008 141–142.)

Uskonnonopetus koulussa ei kuulu kirkkolain alaan. Toisaalta kirkko on kiinnostunut luonnollisesti koulun uskonnonopetuksesta, koska omaan uskontoon perustuvan sisältönsä vuoksi kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan näkemykset opetuksen sisällöstä tulee ottaa huomioon. Sen vuoksi on mielekästä nähdä uskonnonopetus koulussa uskonnollisen yhdyskunnan ja yhteiskunnan yhteiseksi asiaksi. (Holma 2008, 142.)

Uskonnonopetuksen asema koulussa ja kirkossa on painottunut, tehtävä on perehdyttää oppilaat uskontoon yhtenä kulttuurin pohjavirtana ja antaa virikkeitä omaan kasvuun. Uskonnonopetus on osa suomalaisen kulttuurin tuntemusta ja yleissivistystä. Opetus antaa käsityksen uskontojen sisällöistä ja toisaalta antaa avaimet myös uskontojen kriittiseen arviointiin. Sen vuoksi kirkolle ei ole samantekevää, minkälaista kasvatusta koulussa annetaan sen jäsenille ja minkälaiseen arvopohjaan koulun toiminta perustuu. Kirkko haluaa jatkossakin kansalaisyhteiskunnan ihanteiden mukaisesti olla mukana tulevaisuutta luotavissa koulutuspoliittisissa keskusteluissa ja uskonnonopetuksen tavoitteiden ja määrän määrittelyssä. (Holma 2008, 142)

Kirkko katsoo, että omaan uskontoon perustuva opetuksen nykyinen malli toteuttaa parhaiten uskonnonvapauslain henkeä vapautena uskonnosta. Kyseinen malli tunnustaa demokraattisen yhteiskunnan elämänkatsomuksellisen moninaisuuden, ottaa huomioon vanhempien kasvatusoikeuden periaatteen ja olemassa olevan kulttuuriympäristön. (Holma 2008, 142.)

Vuoden 2003 uskonnonvapauslaki ei tuonut uskonnonopetuksen asemaan oleellisia muutoksia. Tehdyt muutokset, kuten opettajien uskonnollisen yhdyskuntasidoksen purkaminen ja lähtökohtaisesti positiivisen uskonnonvapauden hengessä jokaiselle ryhmälle oman uskonnonopetuksen tarjoaminen ilman

enemmistöstä vapautusmenettelyä, ovat vain vahvistaneet uskonnonopetuksen asemaa kirkon toivomalla tavalla. (Holma 2008, 143.)

Uudistus vahvistaa uskonnon roolia normaalina koulun oppiaineena. Uskonto on koulussa opetettava aine, joka perustuu koululakeihin ja opetussuunnitelman perusteisiin ja jonka asiantuntija on koulussa pätevä uskonnonopettaja. Opetus ei ole millään tavoin paikkakunnan kirkkoherran tarkkailun alla eikä toimi kirkon etäispäätteenä koulumaailmassa. Tämä myytti tahtoo elää sitkeästi. Uusi uskonnonvapauslaki on selkeyttänyt koulun uskonnonopetuksen roolia ja myös kirkon antamaa omaa opetusta. (Holma 2008, 143.)

Perinteisesti kirkko on osallistunut uskonnollisten tilaisuuksien järjestämiseen koulussa. Uskonnonvapauslaissa korostuu positiivinen uskonnonvapaus ja oikeus omaan uskontoon. Muutokset eivät oleellisesti muuta yhteistyön lähtökoh-
tia. Koulu voi edelleen järjestää uskonnollisia tilaisuuksia esimerkiksi erilaisia jumalanpalveluksia ja hartauden harjoittamista sisältäviä päivänavauksia. (Holma 2008, 143.)

Koulun juhlat ovat perinteisesti sisältäneet uskollisia elementtejä. Lain valmistelun yhteydessä eduskunnan perustuslakivaliokunta tähdensi, että tällaiset juhlatraditiot ovat osa suomalaista kulttuuria, eikä niitä esimerkiksi niihin mahdollisesti sisältyvän yksittäisen virren laulamisen johdosta voida uskonnollisen suvaitsevaisuuden nimissä pitää uskonnon harjoittamiseksi katsottavina tilaisuuksina. (Holma 2008, 143.)

Se, että uskonnonvapauslaki antaa joissakin tilanteissa mahdollisuuden tehdä valintoja, asettaa koulun ja seurakunnan yhteistyölle lisääntyviä laatuhaasteita. Oppilaille tulee tarjota elämyksellisyyttä ja kiinnostavia kohtaamisia. Vapaaehtoisten tilanteiden tulee olla sellaisia, että oppilaat todella haluavat niihin osallistua. Yhteistyön tuleekin perustua vapauteen, ei pakkoon. (Holma 2008, 144.)

Seurakunnan yhteistyön koulun kanssa tulee tapahtua monella tasolla. Uskonnon opetukseen voidaan liittää, vaikka seurakunnan työntekijöiden vierailuja tai oppilaiden tutustumista johonkin seurakunnan toimintaan. Se ei ole uskonnon harjoittamista. Toisaalta seurakunta on yksi paikallisista tärkeistä yhteistyöstä,

joiden kanssa koulu tekee säännöllistä yhteistyötä yleisen kasvatuksen näkökulmasta. Seurakunnalla on paljon annettavaa muuhunkin kuin uskonnonopetukseen. (Holma 2008, 144.)

Koulut ovat avoimia suhteessaan ympäröivään maailmaan, yhteistyö paikkakunnan eri tahojen kanssa lisääntyy kaiken aikaa ja seurakunnan asia on tarjota kouluille mielekästä ja laadukasta yhteistyötä. Uusi uskonnonvapauslaki ei missään tapauksessa aseta esteitä seurakunnan ja koulun yhteistyölle. Se vain haastaa seurakunnat herättämään oppilaiden mielenkiinnon kaikkeen siihen hyvään, mitä on tarjolla monipuolisessa lapsi- ja nuorisotyössä. Laatu ratkaisee tulevaisuuden yhteistyön: mikäli koulut kokevat ettei yhteistyö ole mielekästä koulun tehtävän kannalta, yhteistyökumppanit haetaan muualta. Seurakunnat ja koulut voivat paikkakuntaakohtaisesti etsiä parhaiten toimivia yhteistyömuotoja. Iltapäiväkerhot ovat yksi esimerkki toimintamuodosta, jossa koulut ja seurakunnat ovat löytäneet hyvän kumppanin toisistaan. (Holma 2008, 144.)

Kuitenkin uskonnonvapauslain pitkän valmistelun aikana on syntynyt monia väärinkäsityksiä uskonnollisten tilaisuuksien tiedottamisesta, uskonnon opetuksen luonteesta, koulun juhlista ja koulun uskonnon harjoittamista sisältävistä tilaisuuksista. On suositeltavaa, että tulevina vuosina seurakunnat kävisivät keskusteluja Opetushallituksen kouluille lähettämän muistion pohjalta siitä, miten koulun ja seurakunnan yhteistyö järjestetään lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla. Jos koulu ei halua järjestää uskonnollisia tilaisuuksia koulun puitteissa, syyt ovat muualla kuin uskonnonvapauslaissa tai koulusäädöksissä. Kieltäytyminen on myös vastoin uskonnonvapauslain henkeä. Koulu tekee kuitenkin itsenäisesti päätöksensä yhteistyöstä omista kasvatuksellisista lähtökohdista käsin. Seurakunta ei voi vaatia uskonnollisia tilaisuuksia pidettäviksi säädöksiin vedoten. (Holma 2008, 144–145.)

Koulun kanssa useimmiten yhteistyötä tehdään koulun kanssa, kun suunnitellaan uskonnollisia tilaisuuksia, joista yleisimpiä ovat koulujumalanpalvelukset, uskonnolliset päivänavaukset ja muut vastaavat tapahtumat. Silloin tulee muistaa, että niihin liittyy myös monia opetussuunnitelmallisia ja pedagogisia lähtökohtia. Yleissivistävän koulun yksi tärkeä tehtävä on kehittää uskonnollisen sivistyksen pääomaa ja tukea oppilaan kulttuurista identiteettiä. Opetussuunni-

telmien perusteet painottavat, että arvopohjassa on otettava huomioon myös kaksi kansankirkkoa. Oppimiskäsitys ymmärretään yksilöllisesti tietojen ja taitojen rakennusprosessiksi, jonka kautta syntyy kulttuurinen osallisuus. Oppimisympäristöön kuuluu koulun rakennusten ohella myös muu rakennettu ympäristö ja toimintakulttuuriin oppituntien ulkopuolinen toiminta, kuten juhlat, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulussa kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja kehittämiseen. (Holma 2008, 145.)

Koulun uskonnonopetuksessa korostetaan oman uskonnon tuntemista, ja opetuksen tehtävänä on tarjota oppilaalle tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista hän saa aineksia identiteetin ja maailmankatsomuksen rakentamiseen. Tavoitteena on uskonnollinen ja katsomuksellinen yleissivistys. Evankelis-luterilaisen uskonnon tavoitteina on tutustuttaa oppilas luterilaiseen kirkkoon ja seurakunnan toimintaan, ja opetuksen keskeisinä sisältöinä ovat muun muassa seurakunnan keskeiset toiminnot, kuten jumalanpalvelus, kirkolliset toimitukset, diakonia, toiminta seurakunnan jäsenenä sekä kristillinen virsi- ja muu musiikkiperinne. Uskonnolliset tilaisuudet tarjoavat mahdollisuuden syventää käsitystä oman uskonnon keskeisistä ilmenemismuodoista, koska myös oppituntien ulkopuolisilla tapahtumilla on merkittävä kasvatuksellinen tehtävä. Tilaisuudet harjoittavat myös monia kulttuurisen ja sosiaalisen kasvatuksen ulottuvuuksia. (Holma 2008, 145–146.)

Perusolemukseltaan uskonnolliset tilaisuudet koulussa eivät ole pedagoginen tapahtuma, mutta ne ovat myös sitä. Ne voivat nostaa esiin kristinuskon vaikutuksen suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin sekä historiassa ja nykyajassa. Kirkkojen erilaiset tarinat, runsas symboliikka ja paikallisväri luovat pohjaa sivistyneeksi suomalaiseksi kasvamiselle. Tilaisuuksilla on huolella hoidettuna sanansa sanottavana jopa maapalloistumisen hallitsemisessa. Maailman yhdentyessä entistä tärkeämpänä pidetään sitä, että tuntee omat juurensa. (Holma 2008, 146.)

Uskonnollisilla tilaisuuksilla on myös seurakuntia koulutettava tehtävä. Ne ravis-televat ja uudistavat omalla haastavuudellaan seurakunnan työntekijöitä. Seka-

laisen, osaksi vieraantuneen kouluseurakunnan kanssa työskenneltäessä vanhat tavat ja tottumukset joutuvat uuteen, mutta myös uutta luovaan tarkasteleluun. Hyvin valmisteltu uskonnollinen tilaisuus koulussa on vaivan arvoinen. Sen säteily voi virvoittaa seurakunnan muutakin elämää. (Holma 2008, 146.)

Seurakuntien koulutyö saa kasvavien haasteiden ja niukkenevien resurssien aikana uusia muotoja, joissa keskeistä on eri toimijoiden yhteistyö. Yhteistyön lähtökohtana on tiedostaa, että koulun ja seurakunnan yhteinen intressi on oppilaiden ja heidän perheidensä elämän tukeminen. (Holma 2008, 146–157.)

4.4 Munkkiniemen seurakunnan ja Munkkiniemen ala-asteen yhteistyö

Munkkiniemen seurakunnan varhaisnuorisotyö painottuu pitkälti koulutyöhön. Nuorisotyönohjaaja tekee paljon yhteistyötä koulun kanssa. Nuorisotyönohjaaja tarjoaa syksyisin jokaiselle luokka-asteelle jotakin nimellä Syksyn ja kevään tarjotin ”Hedelmäkori”, jossa on monenlaisia vaihtoehtoja, mitä koulu voi tehdä yhteistyössä seurakunnan kanssa. Opettajat voivat miettiä, mikä sopisi heidän luokalleen. Nuorisotyönohjaaja vain antaa tiedotteen opettajille ja pyytää heitä olemaan yhteydessä häneen. Tällä tavalla ei välttämättä saada kaikkia opettajia innostumaan yhteistyöstä, mutta kyllä osa todella ottaa yhteyttä ja sopii, mitä yhteistyötä hänen oppilaidensa kanssa voitaisiin tehdä. Mikäli nuorisotyönohjaaja olisi yhteydessä jokaiseen opettajaan ja miettisi opettajan kanssa, mitä juuri hänen luokkansa kanssa voisi tehdä, saataisiin varmasti useampi luokka mukaan yhteistyöhön seurakunnan kanssa.

Tämä ”Hedelmäkori” on tarkoitettu varhaisnuorille eli alakouluikäisille oppilaille. Nuorisotyönohjaaja painottaa sitä, että on monenlaista tarjottavaa eri ikäluokille ja niitä toimintoja voidaan soveltaa juuri sille luokalle sopivaksi. Keväällä sekä syksyllä on mahdollisuus tehdä yhdessä jotakin seurakunnan nuorisotyönohjaajan kanssa. Myöhemmin nuorisotyönohjaaja kehitti toimintaa niin, että jokaiselle luokka-asteelle on omat jutut tarjolla. Silloin on mahdollista paneutua aiheeseen vielä tarkemmin kuin mitä tässä mallissa, jossa oli kaksi ikäluokkaa samassa paketissa.

Nuorisotyönohjaajan hahmotelma mallista eri luokka-asteille.

1–2-luokkalaiset:

- Kotikirkko tutuksi – kirkko kaikilla aisteilla
- Kertomusten kulma, jossa kerrotaan Raamatun kertomuksia.

3–4- luokkalaiset:

- Rukoushelmet – tehdään omat helmet ja harjoitellaan niiden käyttöä, toteutetaan mahdollisesti myös helmivaellus rastipolun tapaan koululla tai kirkolla.
- Kertomusten kulma sopii mainosti myös tälle ikäryhmälle, kertomuksia valitaan vain sitten ikäluokan mukaisesti.
- JiiPee-lehti – lukemista ja tekemistä, askartelua ja pohdiskelua lehden teemojen parissa. - VirsiVisa, joka on suunnattu juuri tälle ikäluokalle.

5. ja 6.-luokkalaiset:

- K12-kasvukurssi noin 12-vuotiaille – itsetuntoa ja vuorovaikutustaitoja, kurssin kesto on kuusi kahden tunnin pätkää.
- Äksäri –tiimityötaitojen kurssi (6–12 tuntia= leirikoulupäivä tai kaksi)
- Kohti kirkollista äänioikeutta – 5. ja 6. luokkalaisilla on jo seuraavissa kirkollisvaaleissa äänioikeus.

Partio on vahvasti mukana seurakunnan varhaisnuorisotyössä. Syksyllä 2007 partiolaisilla oli oma koulukampanja, jonka kohderyhmä oli 5.-6.-luokkalaiset. Kampanja toteutettiin partioviikolla keväällä 2007. Kampanjaviikolla pelattiin partiotoimintaan perustuvaa toiminnallista peliä, joka sisältää muun muassa luokan yhteishenkeä tiivistäviä ongelmanratkaisutehtäviä sekä tietoa partiotoiminnasta.

5 TUTKIMUKSEN KULKU

Kyseessä on Helsingin seurakuntayhtymän Munkkiniemen seurakunnan tutkimus varhaisnuorisotyön kerhotoiminnasta ja sen tarpeellisuudesta. Tutkimus on tehty hyvässä yhteistyössä Munkkiniemen ala-asteen ja Munkkiniemen seurakunnan kanssa. Tutkimus lähti liikkeelle syksyllä 2006, jolloin suoritettiin Munkkiniemen seurakunnassa lapsuus- ja nuoruusopintojakson harjoittelun. Siinä yhteydessä Munkkiniemen seurakunnan nuorisotyönohjaaja Hertta Saarinen ja Diakonia-ammattikorkeakoulun lehtori Jouko Porkka ehdottivat, että tässä olisi hyvää työsarkaa tehdä opinnäytetyö. Syksyllä 2006 sovimme, että teen Varkkari-Vintti-ideasta opinnäytetyön.

5.1 Tutkimuksen aiheen määrittely ja rajaus

Työn aiheena oli Munkkiniemen seurakunnassa käynnistetty Varkkari-Vintti -toiminta. Toiminta ei kuitenkaan monista yrityksistä huolimatta koskaan vakiintunut vähäisen kiinnostuksen vuoksi, Tämän takia kuin luonnostaan tulikin tarpeelliseksi selvittää, millaista toimintaa varhaisnuoret haluaisivat.

Kohderyhmäksi valittiin Munkkiniemen seurakunnan alueella olevan Munkkiniemen ala-asteen oppilaat ja heidän vanhempansa.

5.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää Munkkiniemen seurakunnan alueella asuvilta lapsilta ja heidän vanhemmiltaan, mitä he odottavat seurakunnalta. Tarkoituksena oli suorittaa kaksi erillistä kyselyä. Alakouluikäisille eli 1-6-luokkalaisille suoritettiin oma kysely koulupäivän aikana ja samaan aikaan vanhemmat saivat tiedon, että heille on internetissä oma kysely, johon he voivat käydä vastaamassa Munkkiniemen seurakunnan kotisivuilla. Lapsille annettussa tiedotteessa oli suora linkki, mistä kysely löytyi ja tiedotteessa oli myös seurakunnan nuorisotyönohjaajan yhteystiedot ongelmatilanteita varten ja puhelinhaastattelua

haluaville. Näiden kyselyiden avulla selvitettiin lasten harrastuneisuutta ja toiveita seurakunnalle. Tavoite oli saada selville, kannattaako Munkkiniemen seurakunnan tällä hetkellä panostaa alakouluikäisten kerhotoimintaan vai ei. Mikäli kerhotoiminnalle olisi tarvetta, niin minkä tyyppiselle kerhotoiminnalle on kysyntää. Näiden kyselyiden perusteella Munkkiniemen seurakunnan nuorisotyönohjaaja Hertta Saarinen voisi jatkossa miettiä tulevaisuuden toimintasuunnitelmia.

5.3 Aiemmat tutkimukset

Seurakunnan varhaisnuorten kerhotoiminnasta löytyy yllättävän vähän tietoa ja tutkimuksia viime vuosilta. Kaikki varhaisnuoriin liittyvät käsikirjat ovat noin kymmenen vuotta vanhoja tai jopa vielä vanhempia. Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöistä löytyi muutamia töitä, jotka liittyivät ainakin jollakin tapaa kirkon varhaisnuorisotyöhön. Nämäkin työt ovat muutaman vuoden takaa.

Briskin ja Mäkelän opinnäytetyö kartoittaa kerhonohjaajien näkemyksiä omasta toiminnastaan ja toiveista kehittämisen suhteen Tuusulan seurakunnassa. Opinnäytetyön keskeiset tulokset olivat, että kerhonohjaajat olivat motivoituneita ja sitoutuneita toimintaan. Kerhonohjaajille järjestettävä koulutus oli toimivaa ja kerhonohjaajat saivat tukea usealta eri taholta. Ongelmat liittyivät pääsääntöisesti kerholaisten käyttäytymiseen, kerhonohjaajien keskinäisiin suhteisiin sekä tiedon kulkuun. (Brisk, Mäkelä 2004)

Koskenniemen opinnäytetyö perehtyy Sipoon suomalaisen seurakunnan kerhonohjaajakoulutukseen, joka on suunnattu peruskoulun seitsemäsluokkalaistille eli noin 13-vuotiaille. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että nuoret kokivat toiminnan todella mielekkäänä. Kerhonohjaajakoulutus kaventaa varhaisnuorisotyön ja nuorisotyön välistä kuilua. Haasteeksi Koskenniemen tutkimuksessa nousi toiminnan kehittäminen niin, etteivät nuoret joutuisi ottamaan liikaa vastuuta liian nuorina. (Koskenniemi 2004)

Luukkaan ja Riiton opinnäytetyö keskittyy lähetystyöhön 10–13-vuotiaiden kesäleirillä. Opinnäytetyö on toteutettu produktiona, jonka tarkoituksena oli suun-

nitella ja toteuttaa lähetyspäivä 10–13-vuotiaiden varhaisnuorten leirillä. Tavoitteena oli lisätä varhaisnuorten tietämystä lähetyskäskystä. Sen lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten seurakunnan työntekijä voi ottaa huomioon toimintaa suunnitellessaan eritaustaisia ja eri tavalla oppivia lapsia ja nuoria. Tärkeimpänä tavoitteena oli mahdollisimman monen leiriläisen oppiminen. Tähän pyrittiin käyttämällä mahdollisimman monia eri opetusmenetelmiä. Kirjallisuutta sekä käytännön kokemusta yhdistelemällä kartoitettiin valmiuksia, joita seurakunnan työntekijä tarvitsee voidakseen kohdata ja opettaa erilaisia oppijoita. Palaute leiripäivästä oli pääosin myönteistä. Palautteen mukaan päivästä jäi mieleen positiivinen tunnelma. Päivän toteuttaminen onnistui, ja tavoitteet saavutettiin kiitettävästi. (Luukas, Riitto 2006)

Näiden töiden lisäksi tutustuin erilaisiin varhaisnuorisotyön materiaaleihin. Vaikka uusia käsikirjoja vielä ei olekaan, niin joitakin materiaaleja on vuosien varrella tehty. Yksi varmaan tunnetuimmista on kirkon varhaisnuorisotyön kehittämisprojekti Kiva juttu: Toimintaideoita 12–14 -vuotiaiden parissa tehtävään työhön. Kiva-projektin yhteistyökumppaneina ovat olleet Kirkkohallituksen Kirkon kasvatuksen ja nuorisotyön yksikkö, Diakonia-ammattikorkeakoulun Kauniasten yksikkö, Suomen Poikien ja Tyttöjen Keskus PTK ry. ja Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan uskonnonpedagogiikan laitos. Projektia on toteutettu yhteistyössä evankelisluterilaisten seurakuntien ja järjestöjen kanssa. Projekti käynnistyi vuonna 2000 tarpeesta lähteä etsimään ja kehittämään toimivia varhaisnuorisotyön toimintamalleja tilanteessa, jossa varhaisnuorten uhkana olivat mm. koulukiusaaminen ja syrjäytymisvaara. Projekti on matkan varrella tarkentunut. Tarkastelun kohteeksi on otettu nimenomaan 12–14 -vuotiaat rip-pikouluikä lähestyvät varhaisnuoret. Kokoava perinteinen kerhotoiminta tavoittaa edelleen hyvin 7–11-vuotiaat. Sitä vanhemmat, varsinaiset varhaisnuoret, tähysivät jo nuorisotoimintaan, johon heidän ikänsä ei vielä riittänyt. Projektin lähtökohtana on ollut ajatus siitä, että lähdetään etsimään sellaisia malleja ja toimintatapoja, joilla myös tämän ikäiset voidaan kohdata heitä motivoivalla tavalla kristillisen varhaisnuorisotyön ja kasvatuksen piirissä. Sen vuoksi Kiva-projektissa on lähdetty etsimään varhaisnuorten ”omia juttuja”. Kiva juttujulkaisu on tarkoitettu työvälineeksi kristilliseen varhaisnuorisotyön suunnitteluun ja toteuttamiseen. Se ei kata koko kenttää, vaan pyrkii kannustamaan uudenlaiseen ja tekijän omiin vahvuuksiin pohjautuvaan varhaisnuorisotyöhön.

Projektin aikana on järjestetty seminaareja ja koottu tietoa ja materiaaleja seurakuntien käyttöön. Tavoitteena on tukea varhaisnuorisotyön toimintamuotoja ja alan tutkimusta. (Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004:9)

Kiva-projektin toinen vaihe käynnistyi vuonna 2005 ja sen aikana toteutettiin Kiva Idea 2 -kilpailu, jonka kautta haastettiin seurakuntien työntekijöitä esittelemään toimivia seurakunnan ja koulun yhteistyön malleja, erityisesti 5.–8.-luokkalaisten parissa. Tavoitteena oli löytää toimintamalleja ja ideoita koulun ja seurakunnan väliseen yhteistyöhön. Kilpailuun osallistuneilta ja heidän esittämiltään toimintamalleilta ja ideoilta edellytettiin ammatillista otetta, uusien ideoiden kehittämistä, kirkollista työnäkyä ja koulumaailman kunnioittamista. Vuonna 2007 julkaistiin Kiva Juttu 2 eli Kirkon varhaisnuorisotyön kehittämisprojekti Kiva samojen yhteistyökumppaneiden kanssakuin Kiva juttu. Julkaisuvaiheessa yhteiskunnassamme käytiin kiivasta keskustelua uskonnonvapauslaista ja siitä, mikä on uskonnon opetusta ja mikä uskonnon harjoittamista. Julkaisu antaa vastauksia myös näihin kysymyksiin (Kiva juttu 2, kirkon varhaisnuorisotyön tutkimus- ja kehittämisprojekti 2007)

5.4 Kysely varhaisnuorille ja heidän vanhemmilleen

Tutkimus muokkautui kevään 2007 aikana kyselytutkimukseksi. Päätin keskittyä opinnäytetyössäni kyselyn antiin enkä Varkkari-Vintti hankkeeseen. Toteutin kyselyn Munkkiniemen ala-asteella lokakuussa 2008. Kyselyitä järjestettiin kaksi erillistä, toinen varhaisnuorten vanhemmille ja toinen varhaisnuorille. Varhaisnuorille kysely pidettiin koulupäivän aikana. Vanhemmat saivat reppupostina tiedotteen, että lapset olivat koulussa vastanneet kyselyyn ja nyt olisi myös vanhemmilla mahdollisuus vastata heille tarkoitettuun kyselyyn siitä, mitä vanhemmat odottavat ja toivovat seurakunnalta. Vanhempien kyselyyn oli linkki Munkkiniemen seurakunnan kotisivujen etusivulla. Ne vanhemmista, jotka olivat lupautuneet keväällä 2008 vastaamaan vanhemmille tarkoitettuun kyselyyn, saivat kyselyn sähköpostina. Vanhempien kyselystä ei saatu kattavaa otantaa vaikka lasten mukana lähetettiin tiedote, Munkkiniemen paikallislehdessä oli juttu asiasta ja osalle lähetettiin sähköpostia.

5.5 Aineiston kerääminen

Aineiston kerääminen alkoi jo työn alkuvaiheessa. Silloin tuntui siltä, että tästä aiheesta ei löydy mitään uutta tietoa. Kaikki kirjat, joita sain silloin käsiini, olivat noin kymmenen vuotta vanhoja.

Sitten aloin selata Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä, joista löytyi muutamia 2000-luvulla tehtyjä. Vihdoin ja viimein syksyllä 2009 ymmärsin, että vaikka varsinaisia kirjoja eikä tutkimuksia ole tehty varhaisnuorisotyöstä, niin varhaisnuorisotyön Kiva-projekti on uutta, joten lähdin sieltä kartoittamaan, mitä varhaisnuorisotyö on tänä päivänä.

Aineiston keruun aikana olin yhteydessä useaan seurakunnan tai järjestön työntekijään saadakseni mahdollisimman uutta tietoa varhaisnuorisotyön kerhotoiminnasta. Hannele Nuojua Herttoniemen seurakunnasta kertoi minulle tarkemmin, kuinka heillä toimii Myllypurossa varhaisnuorten kerhot. Varkkari-Vintin alkuperäinen idea oli saatu juuri näistä Myllypuron kerhoista. Juha Kinanen PTK:sta kertoi, mitä tällä hetkellä on tekeillä, ja miten varhaisnuoriso ja varhaisnuorisotyö nykyään määritellään. Juha Kinanen kertoi myös, että varhaisnuorisotyön keskeinen kirja on ilmestymässä tammikuussa 2010, mutta se ei nyt ehtinyt tähän työhön lähteeksi. Vaikka otin yhteyttä moniin henkilöihin löytääkseni uusinta tietoa, jouduin kuitenkin käyttämään todella vanhojakin lähteitä tässä työssä. Yhdessä ohjaajani kanssa todettiin, että varhaisnuorisotyön historia ei ole muuttunut mihinkään siitä, mitä siitä on kirjoitettu aikaisemmin. Huomionarvoista on, että alan kirjojen painoksetkaan eivät ole kovin uusia. Teoriatietoa keräsin eri kirjoista ja sain internetistä joitakin faktoja, jotka täytyi vielä varmistaa työntekijöiltä. Kirjatiedon lisäksi toteutin kaksi eri kyselyä, joiden tekeminen oli haastavaa.

5.5.1 Kyselylomakkeen tekeminen

Keväällä 2008 aloitin kyselylomakkeen laatimista, ja tarkoitus oli saada se jo niin valmiiksi, että lapset ja vanhemmat olisivat ehtineet vastata siihen vielä toukokuussa 2008. Totesin kumminkin, että kyselylomake kannattaa tehdä huolella, että varmasti saan niitä tietoja, mitä oikeasti tarvitsen omaa tutkimus-

tani varten. Keväällä kyselylomakkeet alkoivat minun mielestäni olla jo aika valmiita, halusin kumminkin testata vielä ennen varsinaista kyselyä, kuinka aikuinen ja lapsi vastaa siihen, saanko vastauksia, joiden avulla voin tutkimuksen tehdä. Diakonia-ammattikorkeakoulun opettaja halusi nähdä ja hyväksyä kyselyt ennen niiden toteuttamista. Testauksen hoiti seurakunnan nuorisotyönohjaaja työyhteisössä. Pieni hidaste tuli oman kouluni puolelta, en saanut siinä vaiheessa ohjausta niin paljoa kuin mitä olisin tarvinnut. Tarvitsin apua Webropol-ohjelman käytössä.

Kyselyä työstin sitten lisää vielä kevään ja kesän aikana ja olin sopinut Munkkiniemen ala-asteen rehtorin Heikki Eskolan kanssa, että syksyllä voisin mennä pariaksi päiväksi koululle teettämään koulun oppilailla heille tarkoitettua kyselyä. Rehtori oli hyvin yhteishaluinen ja melkein mikä tahansa sopi hänelle.

Työstin yhdessä nuorisotyönohjaajan kanssa kyselyä. Mietimme, mitä kaikkea haluaisimme tietää ja kuinka laajan kyselyn ja kyselykaavakkeen se vaatii.

Kyselylomakkeen tekeminen osoittautuikin yllättävän haastavaksi. Päädyimme siihen, että harrastusiltojen lukumäärästä saamme jonkun keskiarvon tai sitten sen lukumäärän, kuinka monena iltana lasten harrastukset sitovat vanhempia jotenkin.

Pitkän työstämisen ja kokeilun jälkeen sain kyselylomakkeet valmiiksi ja sain syötettyä ne Webropoliin. Se oli pitkän työn tulos, yksi askel tutkimuksesta oli valmiina.

5.5.2 Kyselyn toteutus

Kysely toteutettiin internetin välityksellä toimivalla Webropol-ohjelmalla. Webropol on internetin välityksellä toimiva kysely- ja tiedonkeruusovellus. (Webropol)

Kyselylomakkeessa oppilaille (LIITE 1) on kymmenen kysymystä. Kysymyksistä yhdeksän on monivalintakysymyksiä ja yksi avoin kysymys. Neljässä monivalintakysymyksessä on myös avoimen vastauksen mahdollistava tekstikenttä tai

avoin jatkokysymys. Kysymykset 1–3 selvittävät vastaajien taustaa, 4–5 harrastuksia, 6–8 Varkkari-Vintti -toimintaa ja 9–10 vastaajan toiveita seurakunnan toiminnalle.

Alakouluikäisten kysely toteutettiin Munkkiniemen ala-asteella koulupäivän aikana. Tämän vuoksi sain kyselystä erinomaisen tuloksen, eli kaikki oppilaat, jotka olivat sinä päivänä koulussa, vastasivat vuorollaan Munkkiniemen seurakunnan alakouluikäisten kyselyyn.

1–2-luokkalaisten kysely tehtiin niin sanotulla haastattelumenetelmällä. Olin yhdessä Munkkiniemen seurakunnan nuorisotyönohjaajan kanssa koululla toteuttamassa kyselyä. 1–2-luokkalaiset tulivat pareittain luokkaan, jossa kysely toteutettiin. Päädyimme haastattelemaan heitä, koska luku- ja kirjoitustaidoissa on vielä suuria eroja. Näin luku- ja kirjoitusvirheet eivät vaikuttaneet kyselyn luotettavuuteen. 3–6-luokkalaiset täyttivät itse kyselyn luokka kerrallaan.

Lapset saivat mukaansa tiedotteen kotiin vietäväksi. Tiedotteessa kerrottiin, että lapset olivat vastanneet kyselyyn koulupäivän aikana ja vanhemmille on oma kysely internetissä. Jostakin syystä vanhemmat eivät innostuneet vastaamaan kyselyyn, vaikka monia keinoja yritettiin. Vanhempien kyselyä pidettiin kauemmin aukikin, mutta emme saaneet riittävästi vastauksia.

Kyselylomakkeessa vanhemmille (LIITE 2) on 17 kysymystä. Kysymyksistä 14 on monivalintakysymyksiä ja kolme avointa kysymystä. viidessä monivalintakysymyksessä on myös avoimen vastauksen mahdollistava tekstikenttä tai avoin jatkokysymys. Kysymykset 1–5 selvittävät vastaajien taustaa, 6–8 lasten harrastuksia, 9–17 vastaajien toiveita seurakunnan toiminnalle. Vanhemmat saivat jo keväällä 2008 tiedotteen, että kysely olisi tulossa toukokuussa 2008, mutta olosuhteiden vuoksi kysely siirrettiin lokakuulle 2008. Ne vanhemmat, jotka olivat keväällä luovuttaneet sähköpostiosoitteensa, saivat omaan sähköpostiinsa linkin, jossa pyydettiin vastaamaan vanhemmille tarkoitettuun kyselyyn. Seurakunnan nuorisotyönohjaaja kirjoitti vielä Munkin seutuun, alueen paikallislehteen, että kysely on nyt käynnissä, ja kehotti vanhempia vastaamaan kyselyyn. Tämän lisäksi vanhempien kyselyyn oli linkki seurakunnan internetin etusivulla. Marraskuussa 2008 päätimme sulkea kyselyn.

Yhdessä nuorisotyönohjaajan kanssa ja Diakonia-ammattikorkeakoulun ohjaavan opettajan kanssa päätimme, että pääpainona pidetään nyt alakouluikäisten kyselyä ja vanhempien kyselyyn voidaan viitata, mutta vähäisten vastausten vuoksi sen perusteella ei voi yleistää mitään.

Itse olisin kaivannut enemmän vanhempien näkökulmaa seurakunnan toiminnan tarpeellisuudesta. Lasten vastaukset jäivät nyt pääaineistoksi, kun niistä on hyvin kattava tulos. Alakouluikäiset lapset eivät kumminkaan osaa katsoa perheen kokonaisuutta eikä se ollutkaan tarkoitus, kun vanhemmille oli tehty oma kysely. Mutta nyt paneudun lasten kyselyn vastauksiin.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Käsittelin aineistoa Webropol-ohjelma tarkastelemalla tuloksia peruseraportti-toiminnalla, joka antaa yhteenvedon tuloksista. Avointen kysymysten vastauksista luokittelin samantyyppiset vastaukset, että sain yleiskuvan kysymysten vastauksista.

Lisäksi sekä seurakunnalta että Munkkiniemen ala-asteelta kysyin lapsi- ja oppilasmäärät sekä lasten osallistumismäärät eri uskontojen uskonnonopetukseen.

6.1 Oppilaiden kysely

Kuten taulukossa 1 esitetään, Munkkiniemen ala-asteella on 320 oppilaasta, joista 19 on Lehtisaaren sivukoulussa.

TAULUKKO 1. Munkkiniemen ala-asteen oppilasmäärä luokka-asteittain

Luokat	1. luokka	2. luokka	3. luokka	4. luokka	5. luokka	6. luokka
tyttöjä	23	31	22	26	23	30
poikia	28	28	26	27	29	27
yhteensä	51	59	48	53	52	57

Lehtisaaren koulun oppilaat on laskettu yllä olevaan taulukkoon 1–2-luokkalaisiin sekä koko koulun oppilasmäärään. Lehtisaaren oppilasmäärät on esitelty taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Lehtisaaren sivukoulun oppilasmäärä luokka-asteittain

Luokat	1. luokka	2. luokka
tyttöjä	7	4
poikia	5	3
yhteensä	12	7

Suurin osa Munkkiniemen ala-asteen oppilaista osallistuu evankelis-luterilaiseen uskonnon opetukseen, elämäntietoon osallistui 14, ortodoksiseen uskonnonopetukseen viisi ja yksi oppilas islamin opetukseen.

Munkkiniemen seurakunnan 7–12-vuotiaitten ikäluokat ovat varsin tasaiset, jakauma esitellään taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Munkkiniemen seurakunnan 7–12-vuotiaat

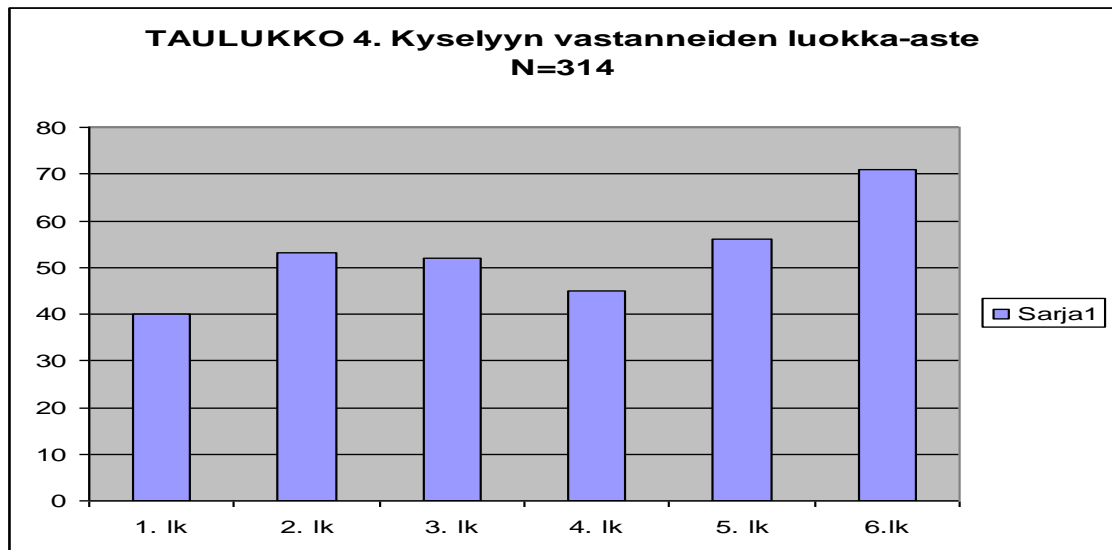
Ikä vuosia	Yhteensä	Tyttöjä	Poikia
7	61	29	32
8	76	42	34
9	57	25	32
10	68	31	37
11	60	29	31
12	73	38	35

Sekä Munkkiniemen ala-asteen että Munkkiniemen seurakunnan lukumäärät ovat syksyltä 2009. Vaikka kysely on suoritettu lokakuussa 2008, vertaan kyselyn tuloksia tämän syksyn alakouluikäisten lukumääriin.

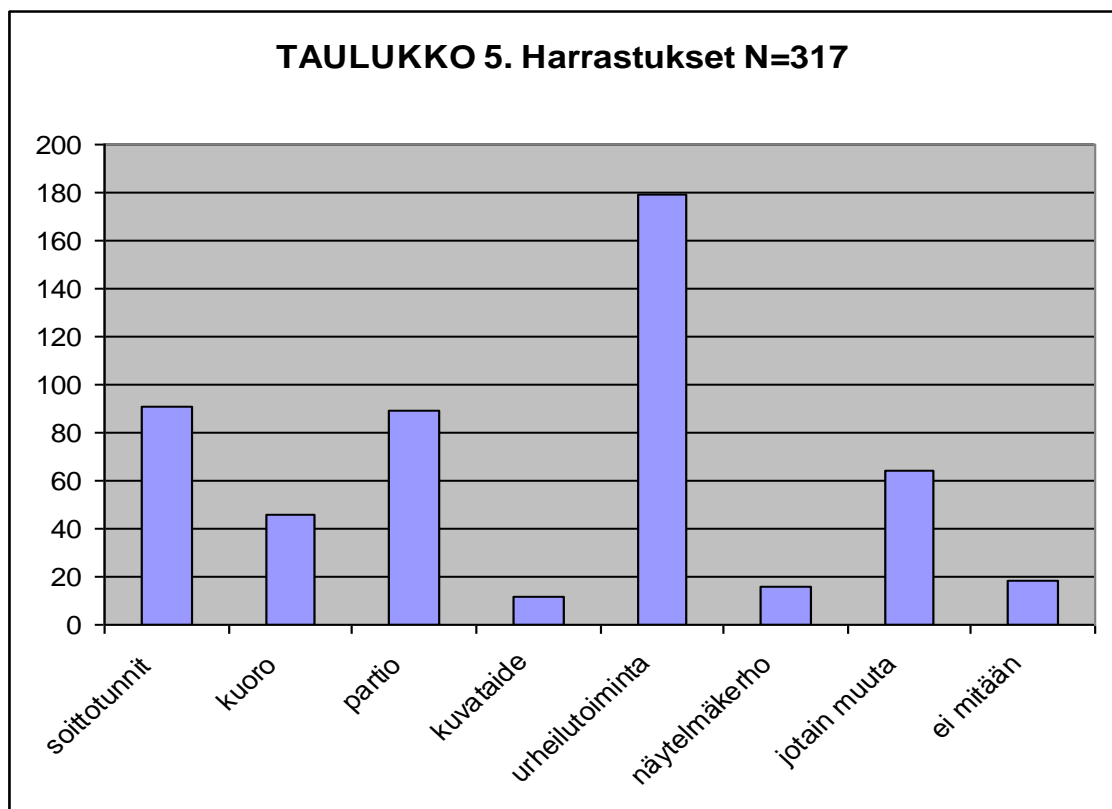
Lasten kyselyyn vastanneita oli 317. 3.–6.-luokkalaisista osa ei vastannut joka kysymykseen. Tämä saattoi johtua ehkä enemmänhuolimattomuudesta kuin kysymysten vaikeudesta. 1–2-luokkalaisten kohdalla tätä ongelmaa ei ollut, koska kysely suoritettiin haastattelemalla.

Munkkiniemen ala-asteella on suurin piirtein saman verran tyttöjä ja poikia. Tyttöjä oli 152 ja poikia 162.

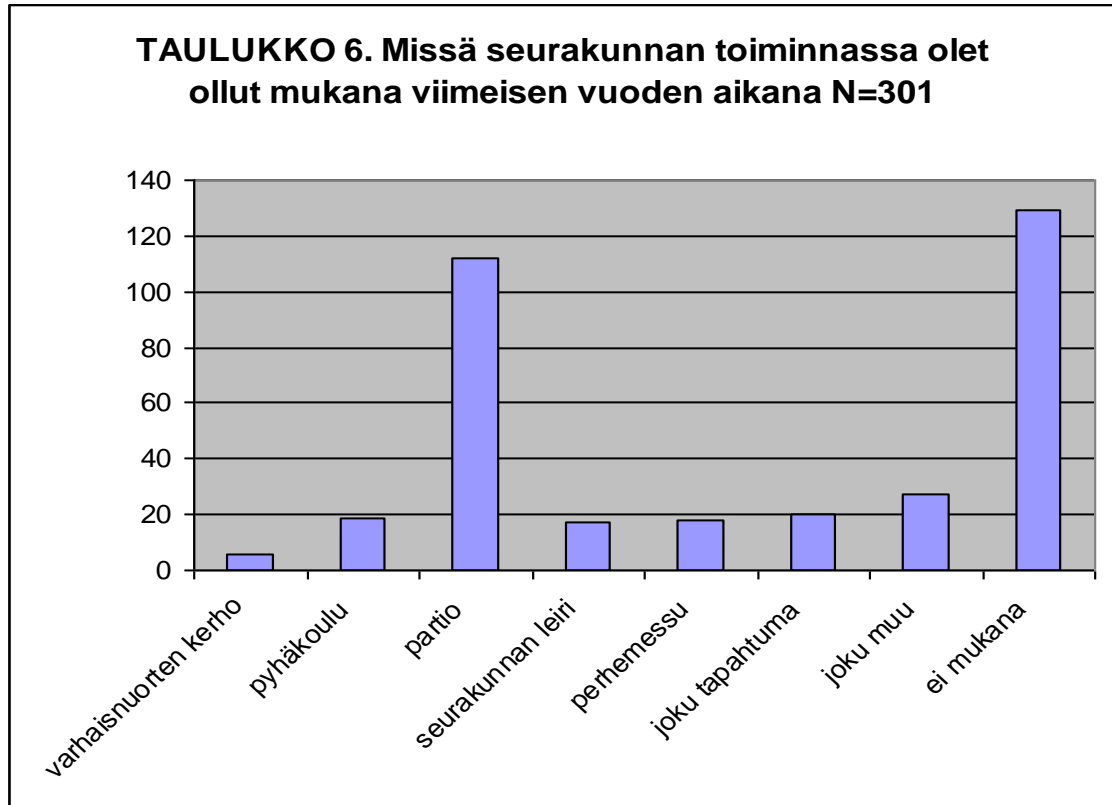
Kyselyyn vastanneita 6.-luokkalaisia, nykyisiä 7.-luokkalaisia, oli koulun oppilaista yli viidennes. eli selkeästi suurin ryhmä.

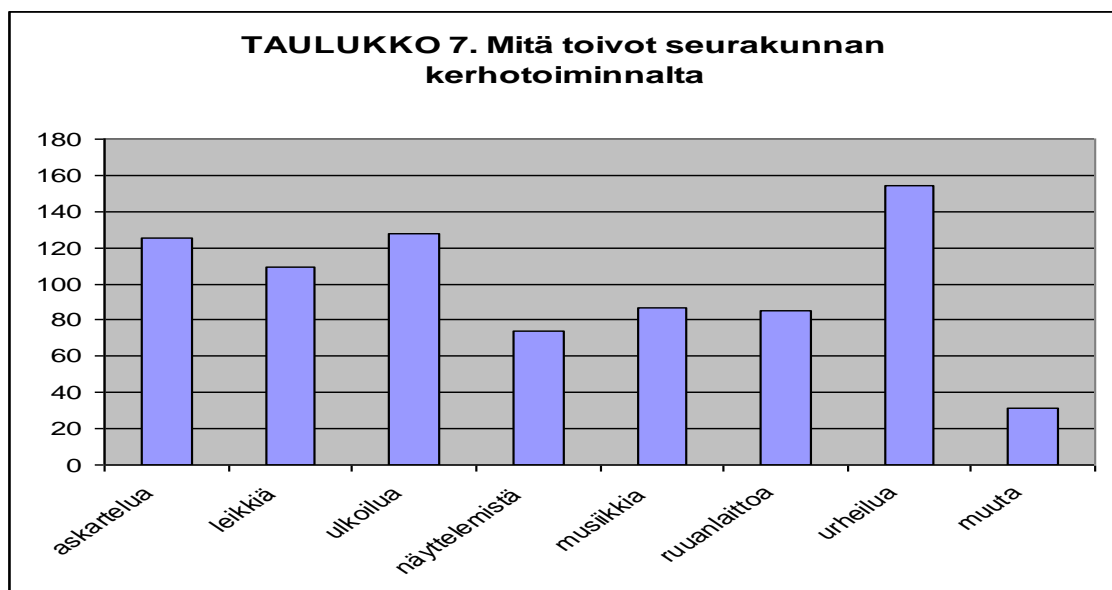
Munkkiniemen ala-asteen oppilaat ovat aktiivisia lapsia ja useilla heistä on monia harrastuksia. Lapsia, jotka eivät harrasta mitään, oli vain 18. Jotain muuta, Mitä? -vastanneet harrastivat usein miten jotain liikunnallista. Osa näistä olisi-kin kuulunut urheilutoiminnan piiriin, mutta yksi suuri ryhmä on erilaiset tanssi-harrastukset, kuten baletti, kansantanssi, show tanssi yms.

Lähes puolet Munkkiniemen ala-asteen oppilaista ei ainakaan tiennyt olleensa mukana seurakunnan toiminnassa. Melkein yhtä suuri ryhmä osallistuu partio-toimintaan, jossa seurakunta on taustayhteisö.

Lapset toivoivat melko tasaisesti hyvin erilaisia toimintoja seurakunnan varhaisnuorten kerholla. Toiveet eivät ole mitenkään uskontoon sidonnaisia.

Kun katsotaan toiveita tällä lailla kokonaisuutena, jakautuvat toiveet varsin taiseisesti. Seuraavassa taulukossa on vertailtu toiveita tyttöjen ja poikien välillä luokka-asteittain. Tällöin tulee esiin selvä ero sukupuolten välillä.

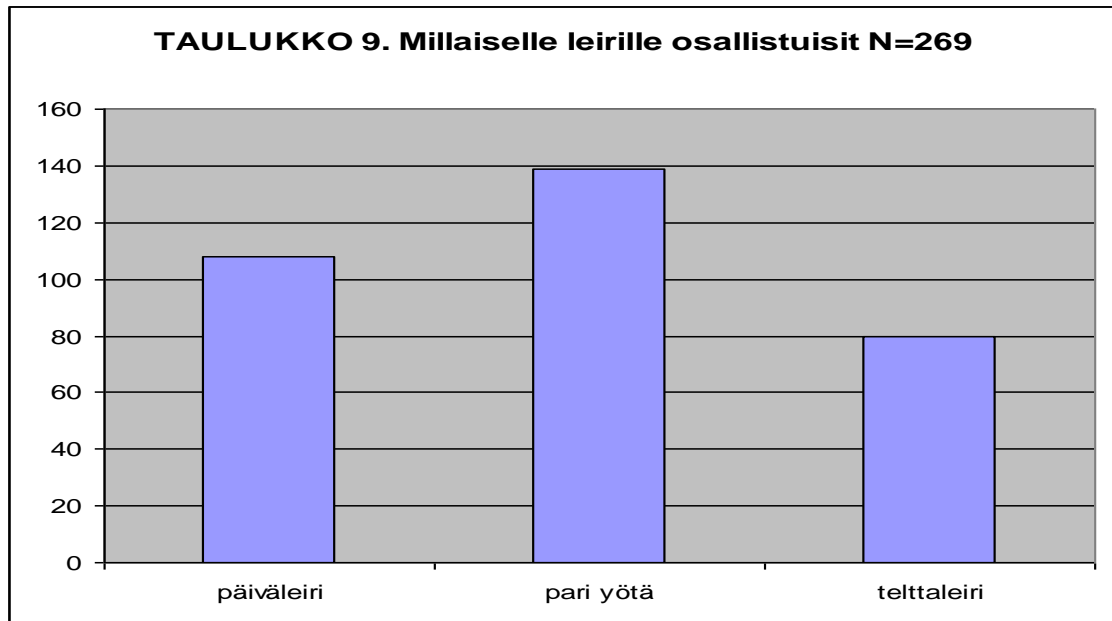
TAULUKKO 8. Kyselyyn vastanneiden toiveet kerhotoiminnalle luokka-asteittain ja sukupuolen mukaan.

LUOKKA-ASTE	TYTÖT		POJAT	
1.-2.	1. askartelu	62,5 %	1. urheilu	66,7 %
	2. ulkoilu	60,0 %	2. leikki	51,1 %
	3. leikki	52,5 %	3. askartelu	46,7 %
	musiikki	52,5 %	ulkoilu	46,7 %
	urheilu	52,5 %		
3.-4.	1. leikki	64,3 %	1. urheilu	68,3 %
	2. askartelu	61,9 %	2. ulkoilu	36,6 %
	3. ulkoilu	54,8 %	3. leikki	29,3 %
5.-6.	1. askartelu	59,3 %	1. urheilu	73,2 %
	2. näytteleminen	44,4 %	2. ulkoilu	35,7 %
	3. ulkoilu	42,6 %	3. ruuanlaitto	14,3 %
			askartelu	14,3 %

Tähän avoimeen kysymykseen oli vastannut 203 oppilasta. Vaikka vastanneita oli näin paljon, heistä 39 vastasi en tiedä tai ei kiinnosta. Muista vastanneista moni luetteli useampia kiinnostuksen kohteita. Ryhmittelin vastaukset yhdeksään ryhmään. Eniten toiveita oli urheiluun liittyvään toimintaan (66), toiseksi eniten erilaisiin kulttuuritoimintoihin, lauluun, soittoon ja kuvataiteisiin (27). Partio on alueella suosittu harrastus ja tässäkin toivelistassa se sijoittui kolmanneksi (22). Suosittuja olivat myös askartelu (16), ruuanlaitto (14) ja leirit (13). Muutama oli toivonut leikkiä (7), Varkkari-Vinttiä (4) ja pyhäkoulua (3). Osassa näissä vastauksista oli vastattu jonkun toiminnan olevan mieluista, mutta kerrottu saman tien, ettei aika riittäisi harrastukseen.

Vain 15 prosenttia vastanneista ei ole kiinnostunut leiritoiminnasta. Vähiten kaupunkilaislapsia kiinnosti elämyksellinen telttaleiri.

Kysymyksessä oli mahdollista vastata, mikä voisi olla leirin teema. Tässä jakauma oli hyvin samanlainen kuin edellisessä kysymyksessä. Nyt vain vastauksia oli vähemmän.

6.2 Vanhempien kysely

Vanhemmista kyselyyn vastasi vain 31, joten mitään tilastollisesti luotettavia tuloksia sen perusteella ei voida tehdä, ja olen päätenyt kuvailemaan saamiani vastauksia.

Kaikki vastanneet olivat äitejä, suurin osa ydinperheistä ja alakouluikäisiä lapsia perheissä oli 1–3. Näiden äitien lapset harrastivat yleensä 2–3 kertaa viikossa, mikä tuntuu varsin suurelta määrältä. Harrastukset olivat yleensä alkuihlasta ja tavallisin seurakunnallinen harrastus oli partio, lisäksi näiden perheiden lapset olivat osallistuneet perhemessuihin ja muihin yksittäisiin tilaisuuksiin.

Vanhempien toiveissa oli paljon samaa kuin lapsienkin kyselyssä. Kuitenkin kirkko ja uskonto näkyivät niissä selvästi enemmän. Äidit toivoivat myös iltpäivällä olevaa kerhotoimintaa. Monessa vastauksessa kerhotoiminnan sisällöksi toivottiin erisisältöistä tekemistä, ja muutama äiti mainitsi erikseen toiveen, ettei toiminta olisi kilpailuhenkistä.

Vanhempien kyselyssä toivottiin seurakunnan järjestävän alakouluikäisille päiväleirejä vanhempien työpäivien ajaksi. Tärkeimpänä leiriaikana pidettiin kesäkuuta ennen juhannusta.

Kyselyyn vastanneet vanhemmat vaikuttavat melko tyytyväiseltä seurakunnan tarjontaan. Tässäkin vähäisessä aineistossa huomasi aikuisen läsnäolon tarpeen lasten elämässä; toivottiin iltapäiväkerhoja isommillekin lapsille ja yhteisiä kokoontumispaikkoja, kerhokahviloita, joissa vanhemmat voisivat viettää aikaa yhdessä lasten kanssa, samalla tavaten toisiaan ja seurakunnan työntekijöitä.

7 TULOSTEN ANALYYSI JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Johtopäätöksiä

Munkkiniemen seurakunnassa haluttiin tarjota aikaisempaa enemmän kerhotoimintaa varhaisnuorisolle. Ajatus Varkkari-Vintti -toiminnasta oli saatu Helsingin Herttoniemen seurakunnan Myllypurossa toimivasta suositusta Vartti-toiminnasta. Toiminnan uutena ideana oli tarjota varhaisnuorille periodimaisesti erilaisia kerhoja, esimerkiksi kokki-, askartelu-, musiikki- ja ilmaisukerhoja.

Toiminnan suunnittelu aloitettiin Munkkiniemen seurakunnassa syksyllä 2006 ja ensimmäinen Varkkari-Vintti järjestettiin joulukuussa 2006. Kevään 2007 aikana oli neljä kerhoiltaa, mutta varhaisnuorten osallistuminen oli todella heikkoa. Tässä vaiheessa pohdimme, mistä tämä johtui ja kuvittelimme, että kesken kauden aloitettu kerho ei saanut mukaansa varhaisnuoria, jotka olivat jo sitoutuneet muihin harrastuksiin. Niinpä päätimme yrittää vielä syksyllä 2007 toiminnan käynnistämistä samalla tekniikalla. Nyt kuitenkin panostettiin enemmän mainostamiseen. Osallistujamäärät pysyivät edelleen pieninä ja päätimme, että keväällä 2008 toimintaa ei enää järjestetty.

Ideaa ei kuitenkaan haudattu, vaan sovimme, että keskitynkään opinnäytetyönsäni selvittämään kyselyn avulla millaista varhaisnuorisotyön kerhotoimintaa Munkkiniemen seurakunnan alueella kaivataan. Tutkimuksen tulosten pohjalta olisi sitten mahdollista sitten suunnitella Varkkari-Vintti- tai muuta toimintaa toiveiden mukaisesti.

Tämän kyselyn mukaan lähes jokainen tutkimukseen osallistunut munkkiniemäläislapsi harrastaa jotakin. Usein lapsilla on enemmän kuin yksi harrastus. Munkkiniemen alakouluikäiset lapset ovat todella aktiivisia ja harrastavia lapsia. Tässä kohtaa olisikin hyvä miettiä, tarvitaanko seurakunnan kerhotoimintaa, jos lapset harrastavat jo entuudestaan näin paljon.

Tämän tutkimuksen mukaan tytöt ja pojat toivovat varsin erilaista toimintaa, joten toimintaa suunniteltaessa tämä pitäisi ottaa huomioon. Tämän tutkimuk-

sen vastausten pohjalta näyttää, että tytöille kannattaisi tarjota kerhoa, jossa askarreltaisiin, ulkoiltaisiin ja leikittäisiin, kun taas pojat mieluummin urheilisivat ja ulkoilisivat.

Mielestäni olisi hyvä suunnata varhaisnuorisotyön voimavarat yhteistyöhön koulun kanssa ja pitää lisäksi vaikka niin sanottuja teemailtoja esimerkiksi joulun ja pääsiäisen alla. Kerhotoimintaa on pidetty yhtenä tärkeimmistä varhaisnuorisotyön muodoista, mutta kuten Jouko Lahti seurakunnan varhaiskasvatusta käsittelevässä kirjassaan toteaa: Menetelmien suhteen on todettava, että pienryhmätoiminta, joka on koko varhaisnuorisotyön perusmenetelmä, on osoittautunut hyväksi ja käyttökelpoiseksi. Se psykologinen lainalaisuus, joka kerhotoiminnan syntymisen myötä oivallettu, on todellisuutta myös tänään. Muiden menetelmien suhteen on esiintynyt horjuvuutta ja niihin on kulloisenkin ajan henki vaikuttanut. Pitkälti 1950-luvulle asti oli varhaisnuorisotyössä käytössä niin sanotut tyttö- ja poikakokoukset, jotka muodostuivat jopa useiden satojen varhaisnuorten joukkotilaisuuksiksi. Yksilökeskeisemmän toiminnan myötä ne vähenivät 1960-luvulle tultaessa, mutta jälleen 1980-luvulla on alettu ymmärtää suurten joukkotilaisuuksien merkitys innostavina tapahtumina, joissa ei sitouduta jatkuvuuteen, kuten kerhotoiminnassa. (Lahti 1983, 27.)

Munkkiniemeläisvanhemmat eivät juuri ole osanneet odottaa seurakunnan tarjoavan varhaisnuorille toimintaa, kun sitä ei ole ollut. Seurakunnan aamu- ja iltapäiväkerhot ovat suosittuja alaluokkalaisten piirissä. Tämä kävi myös ilmi kyselyssä. Vanhempien vastauksissa toivottiin myös vanhemmille lapsille iltapäivätoimintaa. Ajattelisinkin, että tämä olisi seurakunnalle hyvä tilaisuus tehdä itseään tutuksi ja madaltaa kirkon kynnystä. Ehdottaisinkin, että seurakunta järjestäisi Munkkiniemen ala-asteella kerhotoimintaa iltapäivisin, ei välttämättä joka päivä, mutta säännöllisesti. Kerhon aihepiiri voisi vaihdella jaksoittain tai päivittäin. Olisi hyvä, jos kerhossa olisi tarjolla mielekästä toimintaa urheilusta kulttuuriin hengen ja ruumiin ravintoa unohtamatta. Totuttuaan käymään seurakunnan kerhossa, lapset voisivat löytää tiensä yläkouluikäisenä seurakunnan omiin tiloihin vintille.

Partiotoiminta on Munkkiniemen seurakunnan alueella suosittua, ja seurakunnan tulisi jatkossakin tukea toimintaa seurakunnan alueella. Partiotoiminta ei

ole sidoksissa lasten koulumuotoon ja onkin usein pitkäaikainen harrastus, joka jatkuu koko nuoruusiän ja parhaassa tapauksessa läpi koko elämän.

Munkkiniemen seurakunnassa on tutkimukseni ikäluokissa suurimmat ryhmät kuudes ja seitsemäsluokkalaisia. Olisi hyvä saada mahdollisimman moni näistä nuorista seurakunnan toimintaan ennen rippikouluikää. Olisikohan mahdollista järjestää heille muutama oma teemailta, jossa olisi vaikka joku suosittu esiintyjä? Tämä on hyvä ottaa huomioon suunniteltaessa tulevaa toimintaa ja rippikouluja.

7.2 Pohdintaa

Tutkimusta tehdessäni kohtasin monenlaisia vaikeuksia. Tutkimuksen aihe muuttui matkan varrella ja muutin työn perässä Lappeenrantaan kesken opiskelujeni. Toiselta paikkakunnalta ei aina ollut niin helppoa saada tarvitsemaansa ohjausta eikä työn ohessa ollutkaan helppo jaksaa jatkaa tutkimuksen tekemistä. Syksyn 2009 olen tehnyt päätoimisesti opinnäytetyötäni. Tässä vaiheessa työn tekeminen on ollut tavoitteellista, antoisaa ja haasteellista.

Teoriataustaa kirjoittaessani olen syventynyt asioihin, joista varmasti on apua tulevaisuudessa ja jo nyt olen huomannut, että mielipiteeni tutkimuksen aihepiirin asioihin on muokkautunut työtä tehdessäni. Työtä tehdessäni olen voinut keskustella eteeni tulleista ongelmista Munkkiniemen seurakunnan nuorisotyöntekijä Hertta Saarisen kanssa. Hänen ja työnohjaajani avulla olen päässyt eteenpäin työssäni.

Tekemäni kyselyn avulla olen mielestäni onnistunut selvittämään joitakin erityisesti Munkkiniemen seurakunnan nuorisotyöhön ja sille asetettuihin odotuksiin liittyviä asioita. Työni menee Munkkiniemen seurakunnan varhaisnuorisotyön käyttöön, ja toivon, että siitä on heille hyötyä nuorisotyön kehittämisessä.

LÄHTEET

- Brisk, Kristiina; Mäkelä, Sari 2004. Kerhonohjaajan kengissä - kerhonohjaajien ajatuksia toiminnastaan Tuusulan seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Järvenpää.
- Elomaa, Rauno 1997. Seurakunnan lapsi-, varhaisnuoriso- ja nuorisotyön toiminnallinen rakenne. Teoksessa Luukkonen Liisa (toim.) Nollasta neljääntoista, käsikirja lapsi- ja nuorisotyöhön. Helsinki: LK-Kirjat/Lasten Keskus, s. 108–113
- Eronen, Sanna; Kanninen, Katri; Katainen, Saara; Kauppinen, Laura; Lähdesmäki, Mari; Oksala, Else & Penttilä, Mia 2001. Persoona – Kehityspsykologia. Helsinki: Edita.
- Helsingin kaupunki i.a. Helsinki-tietoa ja linkkejä. Viitattu 23.8.2009. http://www.hel.fi/wps/portal/Helsinki/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTENT=/helsinki/fi/Helsinki-tietoa+ja+linkkej_.
- Holma, Markku 2008. Koulun uskontokasvatus ja kirkko. Teoksessa Porkka, Jouko (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus/LK-kirjat, s.141–148
- Hyystinmäki-Suomi, Päivi 2004. Iltapäiväkerhon uskontokasvatus. Teoksessa Heinonen, Leena; Luodeslampi, Juha; Salmensaari, Leena (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, s. 265–272
- Hyystinmäki-Suomi, Päivi; Petäjä, Heljä 2008. Seurakunta ja kunta yhdessä. Teoksessa Luukkonen Liisa (toim.) Kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnan käsikirja. Helsinki: Lasten Keskus, s.15–20
- Jarasto, Pirkko; Sinervo, Nina 2000. Kouluikäisen lapsen maailma, 2. painos. Jyväskylä: Gummerus
- Kinanen, Juha (toim.) 2007. Kiva Juttu 2, toimintaideoita koulun ja seurakunnan yhteistyöhön. Helsinki: Kirkkohallitus
- Kinanen, Juha 2009. Koulutussihteeri, Poikien ja Tyttöjen Keskus, Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 7.9.2009
- Koskenniemi, Heidi 2004. Ei enää – ei vielä, Sipoon suomalaisen seurakunnan Seiska-kerhonohjaajakoulutus 13-vuotiaille.

- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Järvenpää
- Lahti, Jouko 1983. Seitsemästä neljääntoista, varhaisnuorisotyön käsikirja. Jyväskylä: Poikien Keskus ry, Tyttöjen Keskus ry
- Luukas, Mari-Anne; Riitto, Tuuli 2006. Nouse ja kiidä! Lähetyspäivä seurakunnan kesäleirillä 10–13 -vuotiaille varhaisnuorille.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Järvenpää
- Luukkonen, Liisa 1997. Lapsen kehitys. Teoksessa Luukkonen Liisa (toim.) Nollasta neljääntoista, käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK-Kirjat/Lasten keskus, s. 30-49
- Munkkiniemen seurakunta i.a. Perustiedot Viitattu 25.8.2009
<http://munkkiniemi.kirkkohelsinki.net/?deptid=1920>
- Petäjä, Heljä 2008. Kirkko edelläkävijänä. Teoksessa Luukkonen Liisa (toim.) Kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnan käsikirja. Helsinki: Lasten Keskus, s. 9-14
- Petäjä, Heljä 2008. Koulutetut ohjaajat ja asianmukainen toimintaympäristö. Teoksessa Luukkonen Liisa (toim.) Kirkon aamu- ja iltapäivätoiminnan käsikirja. Helsinki: Lasten Keskus, s.21-26
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkkohallituksen julkaisuja 2004:9. Kirkon varhaisnuorisotyön kehittämisprojekti. Kiva Juttu, toimintaideoita 12–14-vuotiaiden parissa tehtävään työhön. Helsinki
- Vanne, Antti 2008. Kristillinen kasvatus koulussa. Teoksessa Porkka, Jouko (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki: Lasten Keskus/LK-kirjat, s. 131-140

LIITTEET

LIITE 1. Kyselylomake oppilaille

Munkkiniemen seurakuntakysely varhaisnuorten harrastuksista ja seurakunnan kerhotoiminnasta

- 1) Olen
    Tyttö
    Poika

- 2) Millä luokalla olet koulussa?
    1 luokalla
    2 luokalla
    3 luokalla
    4 luokalla
    5 luokalla
    6 luokalla

- 3) Missä koulussa olet?
    Munkkiniemen ala-aste
    Lehtisaaren koulu
    Joku muu, mikä

- 4) Mitä harrastuksia sinulla on?
    Soittotunnit
    Kuoro
    Partio
    Kuvataide
    Urheilutoiminta
    Näytelmäkerho
    Jotain muuta, mitä?
    En harrasta mitään

5) Missä seurakunnan toiminnassa olet ollut mukana viimeisen vuoden aikana?

varhaisnuorten kerhossa

pyhäkoulussa

partiossa

seurakunnan leirillä

perhemessussa

jossakin tapahtumassa(esim. myyjäiset, perhetapahtuma),missä

jossakin muussa toiminnassa, missä

en ole ollut mukana seurakunnan toiminnassa

6) Oletko kuullut Varkkari Vintistä?

Kyllä

En

7) Oletko ollut mukana Varkkari Vintin toiminnassa?

Kyllä

En

8) Millaisia juttuja Varkkari Vintillä

eli koululaisten kerhoillassa pitäisi mielestäsi olla?

Askartelua

Leikkiä

Ulkoilua

Näyttelemistä

Musiikkia

Ruoanlaittoa

Urheilua

jotakin muuta, mitä?

9) Minkälaiseen seurakunnan toimintaa sinä voisit tulla mukaan?

9) Minkälaiseen seurakunnan toimintaa sinä voisit tulla mukaan?

10) Millaiselle leirille sinä lähtisit mukaan?

päiväleirille

parin yön mittaiselle leirille

telttaleirille

Lähetä

LIITE 2. Kyselylomake vanhemmille

Munkkiniemen seurakuntakysely
varhaisnuorten vanhemmille

- 1) Oletko perheen
  - Äiti
  - Isä
  - Joku muu, kuka?
- 2) Millainen perheenne on?
  - Ydinperhe
  - Yksinhuoltajaperhe
  - Uusioperhe
  - Muu, mikä?
- 3) Kuinka monta alakouluikäistä lasta perheessänne on?
  - ei yhtään
  - 1
  - 2-3
  - 4 tai enemmän
- 4) Missä perheenne asuu?
  - Vanha Munkkiniemi
  - Lehtisaari
  - Kuusisaari
  - Kaskisaari
  - muualla, missä?
- 5) Missä koulussa lapsenne ovat?
  - Munkkiniemen ala asteella
  - Lehtisaarella
  - jossakin muualla, missä?
- 6) Missä seurakunnan toiminnassa lapsenne ovat olleet mukana?

Varhaisnuorten kerhossa

Pyhäkoulussa

Partiossa

Seurakunnan leireillä

Perhemessussa

Jossakin tapahtumassa(esim. myyjäiset, talvipäivä), missä?

Iltapäiväkerhossa

Päiväkerhossa

Perhekerhossa

Jossakin muussa, missä?

Ei ole säännöllisiä harrastuksia

6) Kuinka monena iltana viikossa keskimäärin lapsillanne on säännöllisiä harrastuksia?

1 iltana viikossa

2-3 iltana viikossa

vähintään neljänä iltana viikossa

7) Mihin aikaan illasta lastenne harrastukset ovat?

Useimmiten ennen klo 17

Useimmiten klo 17-19

Useimmiten klo 19 jälkeen

9) Mitä varhaisnuorten toimintaa teidän perheenne toivoisi seurakunnan järjestävän?

10) Mikäli seurakunta järjestäisi varhaisnuorten kerhotoimintaa, kuinka usein toivoisitte kerhojen kokoontuvan?

Kerran viikossa

Joka toinen viikko

Kerran kuukaudessa

Satunnaisia teemakerhoja esim. joulun tai pääsiäisen yhteydessä

11) Mikä viikonpäivä on lapsellesi/lapsillesi paras kerhoilta?

Maanantai

Tiistai
Keskiviikko
Torstai
Perjantai
Lauantai
Sunnuntai
Mikä päivä tahansa

12) Mihin aikaan toivoisit kerhon olevan?

Päättyy ennen klo 18
Päättyy ennen klo 19
Päättyy ennen klo 20
Mihin aikaan tahansa

13) Minkälaiset seurakunnan leirit sopisivat teidän perheellenne?

Päiväleirit (leiriaika noin klo 9 16, yöt kotona)
Muutaman vuorokauden mittaiset leirit
Pidemmät leirit
Kaikki sopivat yhtä hyvin
Emme kaipaa leiritoimintaa lapsillemme

14) Mikä on sopivin leirijankohta teidän perheellenne?

Syyslomalla
Joululomalla
Hiihtolomalla
Pääsiäislomalla
Kesällä
Kaikki ajankohdat ovat yhtä hyviä

15) Mikäli leirit olisivat kesällä, mikä ajankohta olisi sopivin perheellenne?

Kesäkuussa ennen juhannusta
Kesäkuussa juhannuksen jälkeen
Heinäkuussa
Elokuussa ennen koulun aloitusta
Kaikki ajankohdat ovat yhtä hyviä

16) Mitä muuta toivoisit, että seurakunta ottaisi huomioon varhaisnuorten toiminnassa?

17) Millaista tukea vanhempana kaipaat seurakunnalta?

Lähetä